

Sødringkær Skydeterræn
Drifts- og Plejeplan 2005 - 2019

Miljøministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Hjemmeværnskommandoen
2005

Sødringkær Skydeterræn

-Drifts- og Plejeplan 2005-2019

Udgivet af Miljøministeriet,
Skov- og Naturstyrelsen
og Hjemmeværnskommandoen, 2005

Tekst	Forstfuldmægtig Holger Elme Nielsen, flora og fauna-afsnit biolog Erling Krabbe
Kort (bilag 1 og 2)	Skovfoged Peter Larsen
Bevoksningsliste (bilag 3)	Skovfoged Peter Larsen
Forsideillustration	Lysbugede knortegæs på Sødringkær strandeng, Jeppe Ebdrup
Layout	Forstfuldmægtig Holger Elme Nielsen
Layout, omslag	Webdesigner Bodil Nielsen
Tryk af omslag	Hillerød Grafisk
Tryk af rapport	Hjemmeværnets Trykkeri, Hjemmeværnsskolen Nymindegab
Tryk af kort	Hjemmeværnets Trykkeri, Hjemmeværnsskolen Nymindegab
Indbinding	Hjemmeværnets Trykkeri, Hjemmeværnsskolen Nymindegab
Aftale vedrørende kortmateriale:	Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.
Oplag	75 eksemplarer
ISBN	87-7279-635-9 87-7279-636-7 (net udgave)
Hæftet kan rekvireres hos	Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland Frøerlundvej 1 8410 Rønde Tlf.: 87748700
Hæftet findes endvidere på	www.skovognatur.dk

Sødringkær Skydeterræn Drifts- og plejeplan 2005-2019

Nærværende drifts- og plejeplan for Sødringkær Skydeterræn stadfæstes hermed som gældende for perioden 2005-2019. Drifts- og plejeplanen er dog kun gældende så længe Hjemmeværnet ejer eller lejer arealet.

Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland, den 19/10 2005

Major Steen Zacho

Skov- og Naturstyrelsen, den 24/10 - 2005

Kontorchef Mads Jakobsen

INDLEDNING	1
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER.....	1
1.1 <i>Formål og baggrund</i>	1
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN	2
2.1 <i>Forudsætninger</i>	2
2.2 <i>Planens indhold</i>	2
2.3 <i>Planændringer</i>	2
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR SØDRINGKÆR SKYDETERRÆN	4
3.1 <i>Baggrund</i>	4
3.2 <i>Aftalens virkning</i>	4
STATUS	5
4 BESKRIVELSE AF SØDRINGKÆR SKYDETERRÆN	5
4.1 <i>Beliggenhed</i>	5
4.2 <i>Fredning</i>	5
<i>Beskrivelse af frednings sag på tilgrænsende strandene ud til Kattegat</i>	6
4.3 <i>Geologi</i>	6
4.4 <i>Skydebanens historie</i>	7
4.5 <i>Korttegning</i>	10
4.6 <i>Registrering af arealtyper</i>	12
4.7 <i>Plejetilstand</i>	14
4.8 <i>Flora</i>	15
4.9 <i>Fauna</i>	17
4.10 <i>Sammenfatning af naturværdierne på Sødringkær Skydeterræn</i>	18
4.11 <i>Kulturhistorie</i>	18
5 NUVÆRENDE ANVENDELSE AF SØDRINGKÆR SKYDETERRÆN	19
5.1 <i>Skydeterrænets nuværende anvendelse</i>	19
5.2 <i>Faciliteter og brug</i>	19
6 FORSVARETS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET	20
6.1 <i>Generelt</i>	20
6.2 <i>Terrænvedligeholdelse</i>	20
6.3 <i>Naturpleje</i>	20
6.4 <i>Vildtpleje</i>	20
6.5 <i>Skovdrift</i>	20
6.6 <i>Ressourcer og materiel</i>	20
7 OFFENTLIGHEDENS ADGANG	21
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER	22
8.1 <i>Generel lovpraksis for forsvarets arealer</i>	22
8.2 <i>Planloven</i>	22
8.3 <i>Status i Århus Amts Regionplan 2001</i>	23
8.4 <i>Kommuneplanlægning</i>	23
8.5 <i>Naturbeskyttelsesloven</i>	23
8.6 <i>Offentlighedens adgang til forsvarets arealer</i>	25
8.7 <i>Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder</i>	26
8.8 <i>Museumsloven</i>	26
8.9 <i>Fredning af arealer på Sødringkær Skydeterræn</i>	27
8.10 <i>Vildtpleje</i>	28

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	29
9 HJEMMEVÆRNETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	29
10 SKOV- OG NATURSTYRELSENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATURVÆRDIER OG OFFENTLIGHEDENS ADGANG	30
10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand.....	30
10.2 Forbedringer i plejen af Strandengsarealerne.....	30
10.3 Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder	30
10.4 Levende hegn	30
10.5 Offentlighedens adgang	30
11 KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE	31
11.1 Århus Amt	32
11.2 Friluftsrådet.....	32
Offentlighedens adgang generelt.....	33
AFVEJNING	37
12 AFVEJNING AF BENYTTELSE OG BESKYTTELSE	37
12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra Hjemmeværnet.....	37
12.2 Afvejning af ønsker og forslag fra Århus Amt.....	37
12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra Friluftsrådet	38
12.4 Afvejning af ønsker og forslag fra Dansk Ornitologisk Forening (DOF).....	38
12.2 Vurdering af ønsker og forslag fra Skov- og Naturstyrelsen	40
PLAN.....	41
13 RETNINGSLINIER FOR DEN FREMTIDIGE ANVENDELSE AF SØDRINGKÆR SKYDETERRÆN	41
13.1 Retningslinier for pleje af strandeng.....	41
13.2 Retningslinier for offentlighedens adgang til Sødringkær Skydeterræn	41
13.3 Retningslinier for brug af gødning og sprøjtemidler	42
13.4 Planændringer	42
13.5 Handlingsplan for Sødringkær Skydeterræn.....	43
ØKONOMI.....	44
14 ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREGNINGER.....	44
Offentlig adgang.....	44
14.1 Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser	45
BILAG.....	47
15 OVERSIGT OVER BILAG	47

INDLEDNING

1 Generelt om drifts- og plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af de militære arealer indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. De påvirkninger, det åbne landskab har været udsat for, er ofte gået helt uden om forsvarrets øvelsesterræner. Nogle terræner har ligget i naturtilstand i flere generationer, enkelte har aldrig været rørt, og den naturlige flora og fauna har haft gode muligheder for at udvikle sig frit.

Som led i Forsvarsministeriets miljøstrategi har Hjemmeværnskommandoen vedtaget, at der for hovedparten af de skyde og øvelsesområder, der administreres af hjemmeværnet skal udarbejdes en drifts- og plejeplan.

Den 27. februar 2001 indgik Hjemmeværnskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en langsigtet planlægning af drift og pleje for hjemmeværnets skyde- og øvelsesområder.

Formålet med en drifts- og plejeplan er at sikre, at der på hjemmeværnets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem behovet for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på terrænerne er amt og kommune, Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet m. fl. medinddraget som såkaldte eksterne bidragsydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at amt og kommune, som de relevante myndigheder, gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og plejeplanlægningen vil dels tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af de militære arealer. Samtidig vil planlægningen give medarbejdere i hjemmeværnet en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for drifts- og plejeplanlægningsarbejdet, idet støj reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Bestemmelser om støjregulering for Sødringkær Skydeterræn er fastsat i "Bekendtgørelse om støjregulering af forsvarrets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner" (Bek. nr. 468 af 13. juni 2002), side 92 og 93.

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er udgangspunktet, at skydeterrænet er udlagt som militært område, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Drifts- og plejeplanen skal tydeliggøre terrænets naturmæssige og rekreative værdier og udstikke retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, under hensyntagen til disse værdier, samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af hjemmeværnets behov for militær brug af terrænet.

Planen skal således rumme en afvejning mellem på den ene side hjemmeværnets behov for øvelsesarealer og på den anden side samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets ofte meget store natur- og kulturværdier.

Som følge af den sikkerhedsmæssige risiko, der er forbundet med hjemmeværnets behov for militær brug af terrænet og samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets naturværdier.

Som følge af, at der er tale om et militært område vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til hjemmeværnets areal) kun blive tilgodeset i det omfang, det ikke generer den militære brug og i øvrigt er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse.

De i drifts- og plejeplanen opstillede retningslinier, skal være enkle for hjemmeværnet at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal :

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, hjemmeværnets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Beskrive hjemmeværnets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge hjemmeværnets fremtidige behov for benyttelse af terrænet.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Foretage afvejningen mellem hjemmeværnets behov for benyttelse, ønskerne om beskyttelse, forbedring af naturværdier samt forbedring af de rekreative muligheder.
- Anvise, hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.
- Beregne de økonomiske konsekvenser af planens bestemmelser for hjemmeværnet.

2.3 Planændringer

Drifts- og plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde planen over så langt et forløb tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige.

Såfremt hjemmeværnet eller Skov- og Naturstyrelsen ønsker ændringer i drifts- og plejeplanen, indsender det lokal hjemmeværnsdistrikt begrundede forslag herom via Hjemmeværnskommandoen til Skov- og Naturstyrelsen eller omvendt. Hvis der ikke er væsentlige indsigelser, indsættes planændringerne i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne. Planændringerne kan således opfattes som en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens retningslinier, som de fremgår af planafsnittet, planændring. Udover planændringer kan dispositioner, der ligger udenfor planens rammer, kræve tilladelse fra relevante myndigheder. Der gælder dog en bagatelgrænse for kravet om planændringer. I tvivlstilfælde om bagatelgrænsen bør parterne tilsvarende drøfte dette spørgsmål indbyrdes ud fra planens overordnede retningslinier.

Planændringer kan også være nødvendige som følge af afgørelser fra relevante myndigheder.

Udover planændringer kan dispositioner der ligger udenfor planens rammer kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

3 Særligt om drifts- og plejeplanen for Sødringkær Skydeterræn

3.1 Baggrund

Som nævnt i indledningen har Hjemmeværnskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen indgået en aftale om planlægning af drift og pleje for en række af hjemmeværnets arealer.

En særskilt aftale om en drifts- og plejeplan for Sødringkær Skydeterræn blev endeligt indgået mellem Hjemmeværnskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen i juni 2004.

Drifts- og plejeplanlægningen forestås af Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland og Hjemmeværnskommandoen.

I forbindelse med udarbejdelsen af planen har følgende bidragsydere: Århus Amt, Nørhald Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, Kulturmiljørådet i Århus Amt, Dansk Botanisk Forening og Entomologisk Fagudvalg og Friluftsrådet mfl. haft lejlighed til at se terrænet ved en fremvisning den 31. august 2004 og til at fremsende bidrag og ønsker til planen. Endelig har bidragsyderne haft lejlighed til at kommentere planforslaget inden færdiggørelsen.

I juni 2004 foretog Skov- og Naturstyrelsen en markgennemgang af arealet med henblik på udarbejdelsen af digitale kort over terrænet, og ligeledes i juni 2004 blev der foretaget en biologisk registrering af området.

3.2 Aftalens virkning

Drifts- og plejeplanen er bindende for de to aftaleparter Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland og Skov- og Naturstyrelsen. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig til at efterleve og respektere planens fastsatte bestemmelser. Planen kan dog løbende ændres, såfremt der er behov for og enighed herom, jf. afsnit 2.3.

STATUS

4 Beskrivelse af Sødringkær Skydeterræn

4.1 Beliggenhed

Sødringkær Skydeterræn er beliggende nordøst for Sødringholm Skov på den åbne flade strandeng ud til Kattegat. Det er beliggende i Nørhald kommune som tilhører Århus Amt. Beliggenhed og afgrænsning fremgår af nedenstående kort (figurene 4.1 og 4.2).

Figur 4.1: Kort over området nordøst for Randers. Sødringkær Skydeterræns beliggenhed er angivet ved et rødt kryds.

Figur 4.2: Orthofoto fra 2002, hvor Sødringkær Skydeterræns grænser er indtegnet med rød streg. Sødringholm Skov kan ses vestfor og det flade og lavvandede område af Kattegat mod øst.

4.2 Fredning

Sødringkær Skydeterræn (Matr. nr. 7 h Sødring By, Sødring) er omfattet af fredning (fredningsdeklaration af 14/4 1966 reg. Nr. 04025 000)

Det fremgår af fredningsdeklarationen, at den fastlægger bestemmelser om offentlighedens adgang samt om retablering til naturtilstanden ved skydebanens eventuelle ophør.

Fredningsbestemmelser:

Færdselsret langs stranden (naturfredningslovens § 23) opretholdes, når arealet ikke benyttes til skydning.

Afmærket passage bag om skydebanerne anvises - når terrænet benyttes til skydning.

Den oprindelige naturtilstand retableres ved ophør af brug af skydebanen.

Påtaleretten er overgået til Århus Amt som tilsynsmyndighed.

Beskrivelse af fredningssag på tilgrænsende strandengene ud til Kattegat

Bemærk: Arealet med selve skydeterrænet er ikke omfattet af denne fredning.

Ved fredningskendelse af 22. juni 1978 (OFN-kendelse af 22. juni 1978 Reg. Nr. 4025), fredning af strandareal på 38,03 ha ved godset Sødringholm. (fredning ID nr. 40 2500, type 4, Nørhald Kommune, 723).

Fredningssagen blev rejst på foranledning af, at ejeren af godset havde påtænkt inddigning med henblik på opdyrkning. Fredningen tilsigter at bevare arealerne som strandenge med de forgrenede tidevandsrender, som især er karakteristiske for marskenge.

Gødskning af de fredede arealer skal kunne ske i samme omfang som hidtil.

Beskrivelse: Det nordlige område henligger ret uforstyrret som brede strandenge med forgrenede rendesystemer, som især er karakteristiske for marskenge.

Fredningsforslaget omfattede ligeledes hele matr. nr. 7 h Sødring By, Sødring, hvor skydeterrænet er beliggende. (ejer Hjemmeværnskompagni 2218).

Ved fredningen blev der lagt til grund, at det omhandlede område er et særpræget og karakteristisk landskab med et veludviklet losystem, og at denne landskabstype nu er så sjælden i Kattegatområdet, at arealet bør bevares uforstyrret.

Under fredningsprocessen blev det dog besluttet, at skydeterrænet (matr.nr. 7 h) udgår af fredningen med følgende forklaring: 7 h på 14,35 ha udgår af fredningen, da denne ejendom efter nævnets skøn ikke har betydning for bevarelsen af pågældende landskab med losystemer.

Fredningen for de omgivende arealer til skydeterrænet får følgende indhold:

Arealer bevares i nuværende tilstand – dvs. skal fortsat henligge som strandenge. Vandet skal uhindret kunne passere gennem det naturlige rendesystem – det skal der drages omsorg for.

Arealer må ikke opdyrkes, beplantes eller gøres til genstand for pløjning, gødskning eller anden behandling –

Græsning kan ske som hidtil – evt. ved fredningsmyndighedernes foranledning.

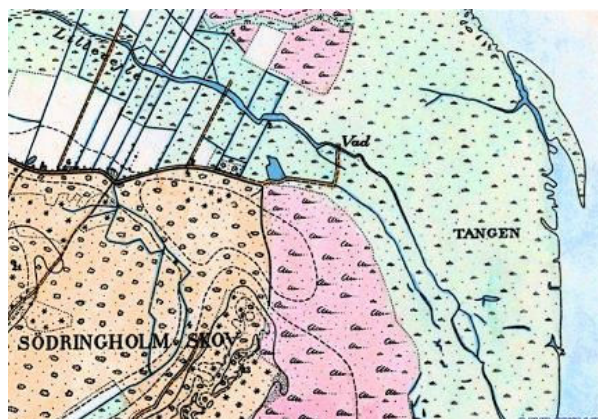
Der må ikke ske bebyggelse, opstilling af master o.l., oplagsplads eller camping

Ikke til motorkørsel eller ridning for andre end til ejendommen knyttede personer.

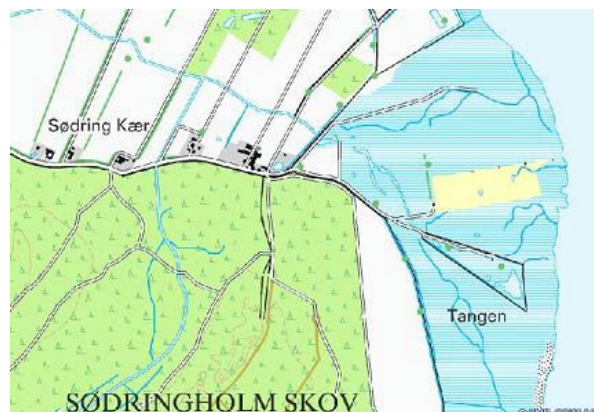
4.3 Geologi

Landskabet Sødringkær Skydeterræn er beliggende på et hævet havbund, dvs. det består af marine aflejringer der for det meste består af sand blandet med skaller. Ofte kaldes den hævede havbund for stenalderhavet. (Jordartskort over Danmark 1: 200.000 Midtjylland, DGU).

Naturtypen er strandeng. Strandengskysten dannes hvor kysten ligger i læ, og hvor vandstanden varierer. Det kan være strandeng med græs, eller siv- og rørbevoksning, og engen eller bevoksningen kan under rolige oversvømmelser fange fint ler og organisk materiale, mens det ved kraftigere oversvømmelser fanger sand. Lagene ned gennem strandengsjordbunden bliver henholdsvis fine og mørke, og grove og lyse, så de får en kiksekagestruktur.

Figur 4.3: Af de historiske kort der er fra perioden 1842 til 1899 er arealet angivet med "engsignatur" (tuer på grøn baggrund). Området kaldes i øvrigt "TANGEN".

Figur 4.4: Kortet viser området i dag. Skydeterrænet er markeret med gult, hvor der tidligere har været opdyrket. Herudover er arealet markeret med blå streger, der viser øvrige lavtliggende vådområder (strandeng). Endvidere fremgår losystemet, der går ind i arealet lige syd for skydestandene af kortet.

4.4 Skydebanens historie

Ifølge tingbogen blev der, den 14. april 1966 lyst skøde til 3 hjemmeværnskompagnier 2218, 2219 og 2220. Ligeledes er der den 14. april 1966 lyst dokument om færdselsret mv. og den 4. januar 2001 er lyst en bestemmelse om forkøbsret for Staten. Ligeledes fremgår det af tingbogen at arealet har den matrikulære betegnelse SØB 0007H og har et areal på 11,7555 ha (heraf vej 0,00 ha) og der er noteret strandbeskyttelsesareal på 7,7761 ha den 17. juli 2002.

Fra Kurt Kristensen, der tidligere har repræsenteret ejerne af skydebanen har Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland fået efterfølgende oplysninger om Sødringkær Skydeterræns historie

Allerede i Hjemmeværnsforeningernes første år fik man tilladelse til at etablere en skydebane på Mikael Rasmussens mark i Pildal, lidt øst for Råby, og samme år -1946- blev anlægget etableret, og det foregik ved håndkraft med spade, skovl og trillebør. Arbejdet blev udført af foreningens medlemmer.

Banen blev godkendt af politiet, og samme år begyndte skydningen med de forhåndenværende våben.

Der var enkelte der kritiserede forholdene, idet der blev påstået at man kunne høre opspringere i det bagved liggende terræn, men kritikken kom hovedsagelig fra dem som man vidste betragtede hjemmeværnet med skepsis, eller fra dem som tog afstand fra hjemmeværnet som helhed.

Man kunne ikke konstatere nogen gener når man bevægede sig i baglandet under skydning.

Energagranat skydning i Bjerre

Godsejer Sørensen fra Sødringholm tilbød et areal på "Heden " lidt øst for gården, lidt nord for de såkaldte "Skallehuse", og her oprettede man så, også ved frivillig arbejdskraft, og med hjælp fra medlemmer i Sødring en skydebane, der havde den fordel at man kunne skyde ud over havet..

Energagranat skydning i Bjerre

1/4 1949 indgik hjemmeværnet under den statsautoriserede ordning, og man fortsatte i begyndelsen skydningen på de indrettede baner, men distriktet lovede en anden ordning, og der blev rettet henvendelse til Hou skyttekreds, og man fik lov til at skyde på deres bane som en lejeordning.

Allerede ved den første skydning blev man klar over, at banen kun var anvendelig til skydning på 200 meter.

Kompagnierne 2218 -2219 og 2220 købte en skydebane der havde beliggenhed bag Sødring skov som var ejet af Aksel Vinther i Spentrup, og her gik man så i gang med at indrette den til skydning.

Prisen var 6700 kr. kontant .Pengene blev lånt i Råby sparekasse, og skulle afdrages over 7 år, af de tre kompagnier i fællesskab.

Indøvelse af håndgranatkast i Bjerre

Niels Sejr kom til at stå som den juridiske ejer af arealet, for kompagni 2219, og Anton Nielsen stod som med garant for købesummen ,sammen med Jacob Salling Tvede for kompagni

2218 ,og Harald Worre Jørgensen og Svend Aage Rasmussen fra kompagni 2220.

Man købte et par udrangerede jernbanevogne, der kunne tjene som opholds - og opbevaringsrum for skydemateriellet.

Jernbanevogn på vej over dæmningen på Sødringkærskydebane

Banen blev godkendt af distriktet, til præcisionsskydning med gevær, og her holdt man så sine skydninger, der foregik med skudretning ud over havet.

Det var på den tid at godsejer Juncker på Overgård foretog sine inddæmninger i den sydøstlige del af Mariager Fjord, men da han rundede ved havet og fortsatte sydpå, blev Sejr kontaktet af Juncker, der kunne oplyse at skydningen på banen ville komme til at genere hans inddæmning.

Man kunne imidlertid ændre skudretningen så digerne lå udenfor sikkerhedsvinkelen, men Juncker røbede nu, at han havde planer om at gå videre sydpå, og tage en del af Sødring enge ind under denne plan, og det ændrede situationen.

Der indledtes derfor omgående forhandling med Vagn Bachmann på Stadsgård i Øster Tørslev, om en eng som han ejede længere mod syd og ved en handel om denne kunne man mageskifte engene til alles fordel.

Engen her var på 20 tdl. og mageskiftet blev foretaget i 1956.

Hjemmeværnet havde ikke brug for arealet i sin fulde længde, men det kunne gerne ønskes lidt bredere, og man aftalte nu et mageskifte med Henrik Hansen i Sødring, som ejede naboengen, således at hjemmeværnet fik yderstykket mod havet medens Henrik fik den inderste del. Som godtgørelse og byttesum fik Henrik Hansen 1000 kr.

Derefter begyndte en lang og sej forhandling og brevveksling med Region og Forsvarsministeriet med henblik på anlæg af en skydebane til brug for hele Regionen.

Forsvarsministeriet ville ikke gå ind i anlæg, men var villig til at yde en årlig leje på 300 kr. om året for arealet.

Distriktet gik nu ind i sagen og man fik etableret en skydebane, der foruden skydning med gevær også blev godkendt til maskinpistol.

Dette tårn skulle have været stillet op som observationstårn på Sødringkærskydebane

Det blev en indsamling blandt kompagniernes mandskab der ret hurtigt kom til at afvikle købesummen for skydebanen.

Der var i de år omkring købet af arealet den situation, at der ikke var udleveret støvler, og

man måtte selv holde sig med fodtøj. Som kompensation herfor udbetaltes der til den enkelte hjemmeværnsmand 30 kr. om året, og de fleste afleverede dette beløb til afbetaling i Sparekassen, og allerede i 1958 var beløbet indsamlet og indbetalt.

Det blev kompagni 2219 der kom til at yde broderparten, idet man herfra ydede 4560 kr. - medens kompagni 2218 ydede 1250 kr. og kompagni 2220 kom med 1410 kr. hvorefter kompagnierne i fællesskab kunne betragte sig som ejere af skydebanen og det er da også de 3 kompagnier der i fællesskab fortsat kan betragte sig som ejere, men der er andre end dem der benytter den som tidligere aftalt.

Det blev et initiativ, der har løst mange problemer, særligt for de tre kompagnier. Afstanden har bevirket at langt flere har kunnet afvikle deres skydeprogrammer uden at skulle køre til de militære skydeterræner længere borte.

Indvielse af Sødringkærskydebane

Skydebanen er i årenes løb blevet væsentligt udbygget, men der er selvfølgelig brug for at anvende andre skyde- og øvelsesterræner til mere specielle skydninger og øvelser.

4.5 Korttegning

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort er der udarbejdet digitale kort, som omfatter henholdsvis et grundkort samt et drifts- og plejekort. De to kort er indsat bagest i denne plan som bilag 1 og 2.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (2004). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for drifts- og plejekortet, samt for eventuelle andre temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

Under grundkortets titel er terrænets samlede areal i hektar angivet. Grundkortet er desuden forsynet med en signaturforklaring samt en angivelse af målestoksforholdet. Kortet er nordvendt dvs. nord er opad.

På kortet inddeles terrænet i forskellige “*afdelinger*”, dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlínier som f.eks. veje og hegn. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal – i denne plan kun afd. 1.

De enkelte afdelinger opdeles igen i “*litra*”, der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, dvs. arealer, der er ensartede med hensyn til f.eks. terræn, anvendelse, vækstforhold, træarter eller alder. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større

slettelandskab eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et lille bogstav.

Til samtlige litra knyttes endvidere en to- eller trebogstavkode, en såkaldt "*anvendelseskode*", der angiver arealtypen (f.eks. STG for strandeng, STB for strandbred). For de skovbevoksede arealer gælder det som hovedregel, at anvendelseskoden svarer til bevoksningens hovedtræart, mens den for de åbne arealer beskriver naturtypen i overensstemmelse med de beskyttede naturtyper i Naturbeskyttelsesloven (jvf. i øvrigt afsnit 8 – Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger).

Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevs- eller hedeareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet, men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da de udgør en del af den naturtype de befinder sig på. Disse mindre arealer indtegnes med prikket linie på kortene (ulitreret bevoksningsgrænse).

Bevoksningsliste (bilag 3)

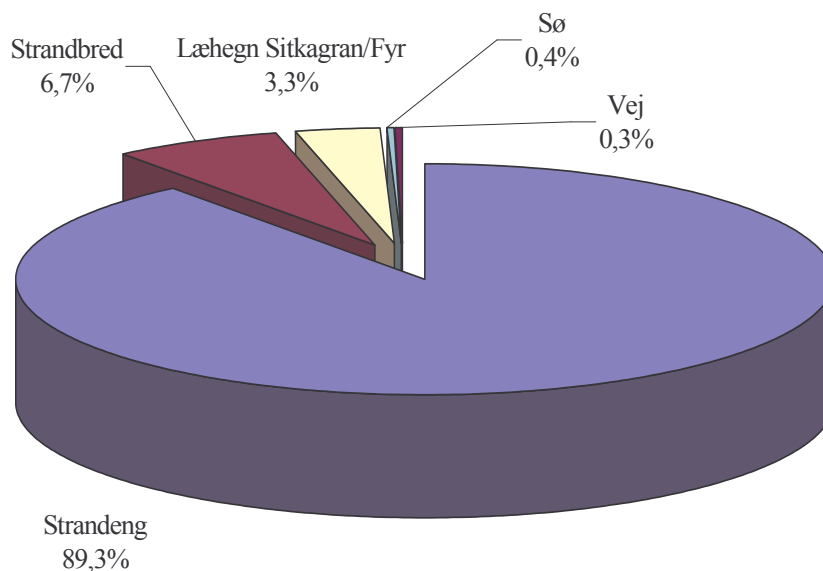
Til kortet hører en bevoksningsliste, der er en fortegnelse over terrænets afdelinger, litra og arealtyper. For hver litra er angivet arealsummen i hektar (ha) samt supplerende bemærkninger. For skovbevoksede arealer findes tillige en række oplysninger, der beskriver bevoksningen nærmere, såsom anlægsår, indblanding, højde og diameter.

Drifts- og plejekort (bilag 2)

Drifts- og plejekortet er fremstillet på baggrund af ovennævnte grundkort og er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinier vedrørende drift og pleje af terrænet beskrevet i drifts- og plejeplanen.

Med farver og særlige signaturer er fremhævet de områder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen, eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger af hensyn til flora og fauna. Endvidere vises planlagte anlæg og beplantninger.

4.6 Registrering af arealtyper

Figur 1. Arealfordelingen på Sødringkær Skydeterræn. (figur efter tabel 1)

Tabel 1: Arealers fordeling og sammensætning af arealtyper.

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha	Areal i %
Vådområder			
STG*	Strandeng	13,4	89,3
STB**	Strandbred	1,0	6,7
SØ*	Sø	0,06	0,4
Skov og krat			
SGR	Sitkagran (læhegn)	0,5	3,3
Veje			
VEJ	Vej og P-plads	0,04	0,3
Total		15,0	100,0

* Arealerne er omfattet og beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

** Arealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 15.

I det følgende er der redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper, som de er angivet på grundkortet. Der er ligeledes en kort beskrivelse af specielle forhold, der knytter sig til arealtypeperne.

Vådområder

Strandeng (STG)

Strandeng udgør 13,4 ha hvilket svarer til ca. 90 % af skydeterrænet. Strandenge findes på lave, beskyttede kystnære arealer. Vegetationen består af salttålende græsser, halvgræsser og urter, som danner en mere eller mindre sammenhængende grønsvær. Af eksempler på arter der findes på strandengen er Kveller, Tæt blomstret Hindebæger, Strand-Malurt og Strand-Asters.

Strandenge overskylles af havets saltvand og de mest salttålende arter dominerer tættest mod havet. Overskyllshyppigheden varierer fra adskillige gange om året til kun én gang med mange års mellemrum.

Strandeng er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttede naturtyper. Hermed er strandengarealerne på Sødringkær Skydeterræn omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3

Strandbred (STB)

Strandbred udgør 1,0 ha, svarende til 6,7 % af det samlede område, og defineres som sandstrand uden vegetation. Strandbredden omfatter bræmme mellem normal daglig vandstand og sammenhængende vegetation. På skydeterrænet langs Kattegat svinger strandbredden mellem 5 til 10 m i bredden.

Hvor strandengen møder Kattegat er der en bræmme med små sandklitter med marehalm.

Søer (SØ)

Vandhullerne på øvelsespladsen udgør tilsammen 0,06 ha, svarende til 0,4 % af det samlede område. Ved korttegningen er det den højeste vandstand, som er registreret enten ved markgennemgangen eller på de anvendte luftfotos der anvendes som grænse. Vandhuller over 100 m² er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Vandhuller og søer på Sødringkær Skydeterræn er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Skov og krat

Sitkagran(SGR)

Arealet udgør et læbælte på tilsammen 0,5 ha svarende til 3,3 % af det samlede areal af området. Bevoksningen er anlagt i terrænets vestkant ved plantning af sitkagran og østrigsk fyr, hvor sitkagran er hovedtræarten.

Vej

Vej (VEJ)

Vej er defineret som bilfast vej, hvor almindelige køretøjer kan færdes året rundt. På Sødringkær Skydeterræn udgør vejnettet 0,04 ha, svarende til 0,3 % af det samlede areal. Det lille vejareal er P-plads ved skydehuset i terrænets sydvestlige hjørne.

4.7 Plejetilstand

Vådområderne

Strandengen er på de fugtigste steder domineret af tagrør. Tidligere blev strandengen slået og afgræsset. I dag sker der ikke længere udnyttelse eller pleje af græsvegetationen, hvorfor strandengen er ved at ændre karakter blandt andet ved tilgroning med tagrør på de fugtigste steder.

Vandhullerne på arealet har en fornuftig plejetilstand. Det vil dog være ønskeligt at få neutraliseret grøftesystemet, der er beliggende på den sydlige del af skydeterrænet. Hvis grøftesystemet sættes ud af drift vil der kunne opnås en lidt højere vandstand i vandhullerne, samt nogle mere fugtige strandenenge, da tilbageløbet af havvand ved højvands oversvømmelse af strandengene vil tage længere tid.

Strandbredden, der er forholdsvis smal ved højvande, er i god tilstand.

Losystemet på Sødringkær Skydeterræn har små vandhuller, hvor der står vand tilbage ved lavvande. I baggrunden ses en af standpladserne.

Skov og krat

Læbæltet, der for godt 10-15 år siden blev anlagt i pløjede riller, er meget mangelfuldt, hvilket vil sige at der i dag kun er et fåtal af de plantede fyrre og grantræer tilbage. Ideen med plantningen som lægivende på skydeterrænet er derfor ikke opnået.

Veje

P-pladsen er i fornuftig vedligeholdelsesstand.

4.8 Flora

Sødringkær Skydeterræn rummer en rig og varieret strandengsflora. Skydeterrænet er et 15 ha stort, fladt strandengsareal ud til Ålborg Bugt i Kattegat, beliggende mellem Mariager og Randers Fjordes udløb. Skydeterrænet er en del af et stort, sammenhængende kystlandskab ud for Sødringholm Skov, som er præget af naturlige, uinddagede, tidevandspåvirkede strandengsarealer med græssende kreaturer. På selve skydeterrænet er der bevaret et oprindeligt tidevands-losystem navnlig i den sydlige halvdel. Floraen er præget heraf. I loerne står der ved lavvande pander og pytter med saltvand, og i disse loer vokser der saltelskende strandengsplanter som *Kveller*, *Tætblomstret Hindebæger*, *Strandasters* og *Strand-Malurt*.

Strandengen er tidligere forsøgt drænet i form af et afvandings-grøftesystem, men disse grøfter har ikke været vedligeholdet i mange år, og har næppe effekt i dag. De indre dele af skydeterrænet er lidt højere beliggende end omgivelserne, og her har der tidligere, før hjemmeværnets overtagelse, været forsøgt dyrkning eller anden form for kulturpåvirkning.

Siden hjemmeværnet lejede det har området henligget i naturtilstand. Græsset slås omkring standpladser og bygninger, men terrænet er ellers øvrigt ikke blevet plejet siden 1991. Af hensyn til den fortsatte bevarelse af strandengsfloraen er terrænet derfor plejekrævende i form af afgræsning eller slåning.

På terrænet er der etableret 3 standpladser, 2 mindre bygninger, samt et levende hegn langs vestkanten ind mod land.

Skydeterrænet udpeget som Habitatområde

Sødringkær Skydeterræn udgør en meget lille del af et meget stort, sammenhængende hav- og kystområde, som er udpeget som Habitatområde nr. 14 i henhold til EF-Habitatdirektivet om truede dyr, planter og naturtyper indenfor EU. Området omfatter Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord, med tilgrænsende kystarealer. Udpegningsgrundlaget er en række arter og naturtyper. På selve skydeterrænet findes følgende naturtype, som indgår i udpegningsgrundlaget: ”Strandenge” (Direktivets naturtypekode nr. 1330). På det tidevandsprægede havområde udenfor skydeterrænet findes desuden følgende naturtyper, som indgår i udpegningsgrundlaget: ”Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand” (kode 1110), ”Mudder- og sandflader blottet ved ebbe” (kode 1140), samt ”Vegetation af kveller eller andre enårlige strandplanter, der koloniserer mudder og sand” (kode 1310).

Botanisk registrering og klassificering af strandengene ved Sødringkær

Strandengene ved Sødringkær er registreret som en botanisk lokalitet, og er beskrevet i Peter Winds ”Oversigt over botanisk lokaliteter – 7. Århus Amt.”, udgivet af Skov- og Naturstyrelsen i 1990. Strandengene har fået lokalitetskoden ”++ K-V I r-s”, hvilket betyder en ”velundersøgt lokalitet, som er sårbar, i den forstand at den har en lille bæreevne (i modsætning til en robust lokalitet). Det er en kyst- og marint præget lokalitet, som omfatter strandenge (dvs. op til vinterhøjvandslinien), strandrørsumpe, sand- og stenstrand, vader, rev og selve havet. Strandengene er klassificeret som en ”I –lokalitet”, hvilket betyder en ”Lokalitet af største botaniske betydning”. Den høje kategorisering er på grund af de store, relativt velbevarede strandenge.”

Peter Wind foreslår følgende målsætning for bevaring: ”Det er af stor botanisk interesse, at det sammenhængende strandengsområde med marskagtig præg ud for Sødringholm Skov bevares af hensyn til den karakteristiske vegetation, idet områder af denne type nu er meget sjældne i Århus Amt. Det er derfor ønskeligt, at tidligere tiders ekstensive driftsformer genindføres med græsning eller høslet.”

Peter Winds botaniske beskrivelse af det samlede strandengsområde lyder således:

”*Tangen*. Langs kysten fra havdiget ved *Eskeplet* over *Tangen* ved *Sødringholm* Skov til *Havneholm* findes ca. 114 ha strandeng og ca. 4,5 ha strandrørsump. En del af strandengene græsses fortsat. Andre steder er græsning ophørt, og disse enge er ved at gro til med *Tagrør*. Et 38 ha. stort areal med typisk strandeng med forgrenede loer på *Tangen* er fredet 1978. Kendelsen giver gode muligheder for naturpleje. Over store strækninger dominerer den indplantede *Vadegræs*, der er under spredning. I øvrigt forekommer her *Strand-Annelgræs*, *Strand-Asters*, *Harril*, *Vingefrøet Hindeknæ*, *Kødet Hindeknæ*, *Strand-Malurt*, *Kveller*, *Strand-Tusindgylden*, *Strand-Vejbred*, *Sandkryb*, *Tæt blomstret Hindebæger*, *Strand-Gåsefod*, *Strand-Mælde*, *Strand-Kogleaks*, *Alm. Kvik*, *Jordbær-Kløver*, *Rød Svingel*, *Strand-Trehage*, *Strand-Firling*, *Læge-Kokleare*, *Udspærret Annelgræs*, *Smalbladet Kællingetand*, *Fliget Vejbred*, *Fjernakset Star* og *Dansk Kokleare*.

På lavt vand optræder *Alm. Ålegræs*, mens der på strand-overdrev optræder *Sand-Frøstjerne*, *Gul Evighedsblomst*, *Asparges*, *Hare-Kløver*, *Pyrenæisk Storkenæb* og *Mark-bynke*. I et rigkær er her i 1977 fundet bladmosserne *Cratoneuron commutatum*, *Rhytidiadelphus squarrosus* og *Oxyrrhynchium praelongum*.”

Skov- og Naturstyrelsens registrering af flora på skydeterrænet

I medio juni 2004 foretog Skov- og Naturstyrelsen en biologisk feltregistrering af Sødringkær Skydeterræn, herunder en registrering af floraen.

Skydeterrænet fremviser en meget fin zonerung i plantesamfund, fra kysten og landværts. Længst ude mod vandet er kysten meget lavvandet, med store sand- og mudderflader. En nyopdukket sandrevle ses ca. 800 m ude i vandet.

Ved stranden er der øer af sammenhængende græs- og urtevegetation af bl.a. *Vadegræs* (*Spartina*) på sand- og mudderfladen, og herefter starter en egentlig landvegetation af strandeng. Den er gennemskåret af tidevandsloer, som ureguleret strækker sig ind på skydeterrænet.

Ved vandkanten er der en markant vold af hvid klit, med bevoksning af *Marehalm*.

Den bagvedliggende strandengsvegetationen består i et bælte på de yderste 200 m af et tæt tæppe af typiske strandengsplanter som *Strand-Annelgræs*, *Harril-Græs*, *Strand-Malurt*, *Strand-Kvik*, *Sandkryb*, *Strand-Trehage*, *Vadegræs*, *Tæt blomstret Hindebæger* og *Strand-Vejbred*. Landværts bliver vegetationen gradvist mindre saltpræget, domineret af planter som *Rød Svingel*, *Rødkløver*, *Hvidkløver*, *Gåse-Potentil*, *Mark-Rødtop*, *Engelskgræs*, *Skede-Star*, *Gul Snerre*, *Alm. Kællingetand*, *Fløjlsgræs*, *Musevikke*, *Femhannet Hønsetarm*, *Alm. Røllike*, *Grenlav sp.* og *Bugtet Kløver*. Her er skydearealet ret tørt.

I loer vokser *Strand-Asters*, *Tæt blomstret Hindebæger* og *Kveller*.

På gamle tangvolde ved kysten vokser kvælstofelskende planter som *Strand-Mælde*, *Alm. Kvik*, *Rød Tvetand*, *Kruset Skræppe* og *Horse-Tidsel*.

På strandengen findes 4 vandhuller med vegetation af overvejende *Tagrør*, men også med forekomst af *Gul Iris* og *Strand-Kogleaks*.

Plejetilstand og plejebenhov

Generelt er der et meget stort behov for naturpleje på Sødringkær Skydeterræn. Vegetation havde i juni 2004 ikke været slået, afgræsset eller afbrændt i mindst 3 år, og dette præger området i dag, med en høj, gammel græs- og urtevegetation. På de indre dele (fra 300 m standpladsen og landværts) er der opstået mindre partier med Tagrør, som på sigt også kan true den lave, lysåbne strandengsflora.

Længst ude mod vandet er plejetilstanden bedst. Her er vegetationen af bl.a. Strand-Malurt og Tæt blomstret Hindebæger stadig ret kort, formentligt pga. jævnlige oversvømmelser med saltvand.

4.9 Fauna

Pattedyr

På sandrevlen 800 m ude i vandet raster *Spættet Sæl*. Den 15. juni 2004 sås 4 sæler ligge på revlen.

Fugle

På sandrevlen i havet ud for skydeterrænet ses et rigt fugleliv af kystfugle. I forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering den 15. juni 2004 sås flokke af rastende *Skarv*, *Ederfugl*, *Hættemåge* og *Sølvmåge*, men hvorvidt der var tale om ynglefugle lod sig ikke afgøre. Op mod 30 *Havterne* omkring revlen kunne tyde på en ternekoloni.

På strandengen på selve skydeterrænet blev der optalt følgende ynglefugle: *Engpiber* (ikke mindre end 6 par), *Sanglærke* (8 par), *Gravand* (1 par) og *Rødben* (1 par).

Desuden sås rastende *Tårnfalk* og *Fiskehejre* på terrænet. To par *Landsvaler* har reder i markordækningshuset ved stranden.

Ved huset ved indkørslen yngler et par *Tornirisker* i krattet.

Udpegning som EF-Fuglebeskyttelsesområde

Skydeterrænet indgår i et stort, sammenhængende EF-fuglebeskyttelsesområde og Ramsarområde, som er sammenfaldende med Habitatområdet. Fuglebeskyttelsesområdet rummer store forekomster af rastende og overvintrende Knopsvaner, Sangsvaner, Knortegæs, Gravænder, Skalleslugere samt havdykænder i Ålborg Bugt. Navnlig den globalt truede Lysbugede Knortegås er vigtig, idet fuglebeskyttelsesområdet er en af landets vigtigste rasteplasser for denne art. Det er uvist hvorvidt der af og til optræder rastende Lysbugede Knortegæs på selve skydeterrænet, men Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling i Århus Amt oplyser, at der i efteråret 2004 ved flere lejligheder er observeret 300-500 Lysbugede Knortegæs i det fladvandede område umiddelbart ud for skydebanen (dvs. tæt på 10 % af verdensbestanden af denne art).

Den lavvandede del af fjorden samt de omkringliggende strandenge og marker er desuden vigtige for Bramgæs og vadefugle under efterårstrækket.

Strandengene langs kysten af fuglebeskyttelsesområdet er ynglested for ret små bestande af kystfugle, herunder en lille bestand af Klyder.

Krybdyr og padder

På en besigtigelse den 22. juni 2004 registrerede Skov- og Naturstyrelsen et *Firben* på terrænet, men det var ikke muligt at artsbestemme det.

Sommerfugle

Følgende dagsommerfugle blev truffet på skydeterrænet den 15. juni 2004: *Isblåfugl* og *Okkergul Randøje*. Begge arter er knyttet til ugødede, blomsterrige enge og græsarealer i god naturtilstand.

Desuden sås larver af natsommerfuglen *Bjørnespinder*, samt puppe af en *Køllesværmerart*, formentligt *Fempletet Køllesværmer*.

Andre insekter

Der forekommer flere ikke-artsbestemte *Guldsmede* på terrænet.

Øvrige invertebrater

På stranden findes et stort antal *Strandkrabber*.

4.10 Sammenfatning af naturværdierne på Sødringkær Skydeterræn

Sødringkær Skydeterræn er en lille del af et stort, naturskønt strandengsområde af regional betydning som beskyttet naturtype i Østjylland. Strandengen på selve skydeterrænet er velbevaret, bl.a. med en veludviklet vegetationszonerings samt uregulerede tidevandsloer.

Strandengene, som skydeterrænet udgør en del af, er klassificeret som en botanisk lokalitet af største botaniske betydning på grund af de store, relativt velbevarede strandenge. Som målsætning er det af stor botanisk interesse at det sammenhængende strandengsområde med marskagtig præg ud for Sødringholm Skov bevares af hensyn til den karakteristiske vegetation, idet områder af denne type nu er meget sjældne på Jyllands Kattegatkyst.

Det er derfor vigtigt, at tidligere tiders ekstensive driftsformer genindføres med græsning eller høslet.

På selve skydeterrænet forekommer typiske strandengplanter som *Strand-Annelgræs*, *Kveler*, *Strandasters*, *Harril-Græs*, *Strand-Malurt*, *Strand-Kvik*, *Sandkryb*, *Strand-Trehage*, *Vadegræs*, *Tæt blomstret Hindebæger* og *Strand-Vejbred*.

Området er også en del af et fuglebeskyttelsesområde, som er vigtigt som rasteplads for trækende svaner, gæs, ænder og vadefugle. Selve skydeterrænet har dog næppe den store betydning i denne sammenhæng, men udgør et yngleområde for fåtallige engfugle som *Rødben* og *Engpiber*.

Den nyopdukkede revle 800 meter ude i havet ud for skydeterrænet er rasteplads for *Spættede Sæler*, samt store flokke af *Skarver*, *Ederfugle* og *måger*.

På terrænet forekommer dagsommerfugle som *Isblåfugl* og *Okkergul Randøje*, som begge er arter knyttet til ugødede, blomsterrige enge og græsarealer i god naturtilstand.

4.11 Kulturhistorie

Der er ingen kendte fortidsminder på arealet.

5 Nuværende anvendelse af Sødringkær Skydeterræn

5.1 Skydeterrænets nuværende anvendelse

Det fremgår af papirerne fra den seneste miljøgodkendelse af skydebanen august 2001, at skydebanen benyttes af Hjemmeværnet, Politiet, Råby Jagtforening samt Skyttekreds 10. Det fremgår ligeledes at skydebanen i årene 1999 og 2000 har været benyttet henholdsvis 37 og 7 dage. Århus Amt har i forbindelse med høring til miljøgodkendelsen stillet krav om at det maksimale antal skydedage inklusiv stævner/kurser ikke må øges. Derfor er det i dag maksimalt 37 skydedage om året.

5.2 Faciliteter og brug

Skydeterrænet har en langdistance skydebane, hvor der er 3 standpladser, der er hævet over terræn. De 3 standpladser på henholdsvis 300 m, 200 m og 100 m og er indrettet til 4 samtidige skytter. Herudover er der 10-50 m standplads, hvor der skydes fra baneplan. Skydebanen er placeret midt på skydeterrænet. Der er et skiveskur tæt på stranden. I 2003 har man fået tilladelse til at miljøforbedre skydebanen ved etablering af et kuglefang. I skudeterrænets nordøstlige hjørne er placeret en mast, hvorpå en kugle hejses når der er skydning på terrænet.

Der er placeret en opholdsbygning i arealets sydvestlige hjørne. Denne er uden indlagt vand og elektricitet. På taget af opholdsbygningen er placeret et mindre tårn, der bruges som ”udkig” i forbindelse med observation under skydning på terrænet.

Ved P-pladsen udenfor opholdsbygningen er der opsat et tømbar toilet over terræn.

Indgang til skydeterrænet med P-plads.

Skydeterrænet set fra vejen der fører ud til stranden. Læbæltetaf nåetræ ses tydeligt.

Nyetableret kuglefang forår 2005.

Opholdsbygningen med udkig og det orange toilet.

6 Forsvarets nuværende drift og pleje af terrænet

6.1 Generelt

Skydeterrænet ligger som tidligere nævnt på et strandengsareal, hvor der tidligere har været tradition for, at udnytte græs- og planteopvæksten til slet eller afgræsning med husdyr. Arealet har også været opdyrket et par år, dog uden at det gav afkast af sig. Siden 1991 har der ikke været nogen vedligeholdelse af arealet.

6.2 Terrænvedligeholdelse

Slet har været foretaget på arealet i enkelte år. Det har dog været vanskeligt, da store dele af arealet i perioder ikke er til at køre på med en almindelig landbrugstraktor. Afgræsning med husdyr har ikke været anvendt på grund af deres efterladenskaber, som man ikke ønsker af øvelsesmæssig henseende at kravle rundt i,

6.3 Naturpleje

Siden 1991 har der ikke været foretaget nogen naturpleje på skydeterrænet.

6.4 Vildtpleje

Der foretages ingen vildtpleje på skydeterrænet.

6.5 Skovdrift

Det mislykkede læhegn er den eneste trævækst, der er på arealet.

6.6 Ressourcer og materiel

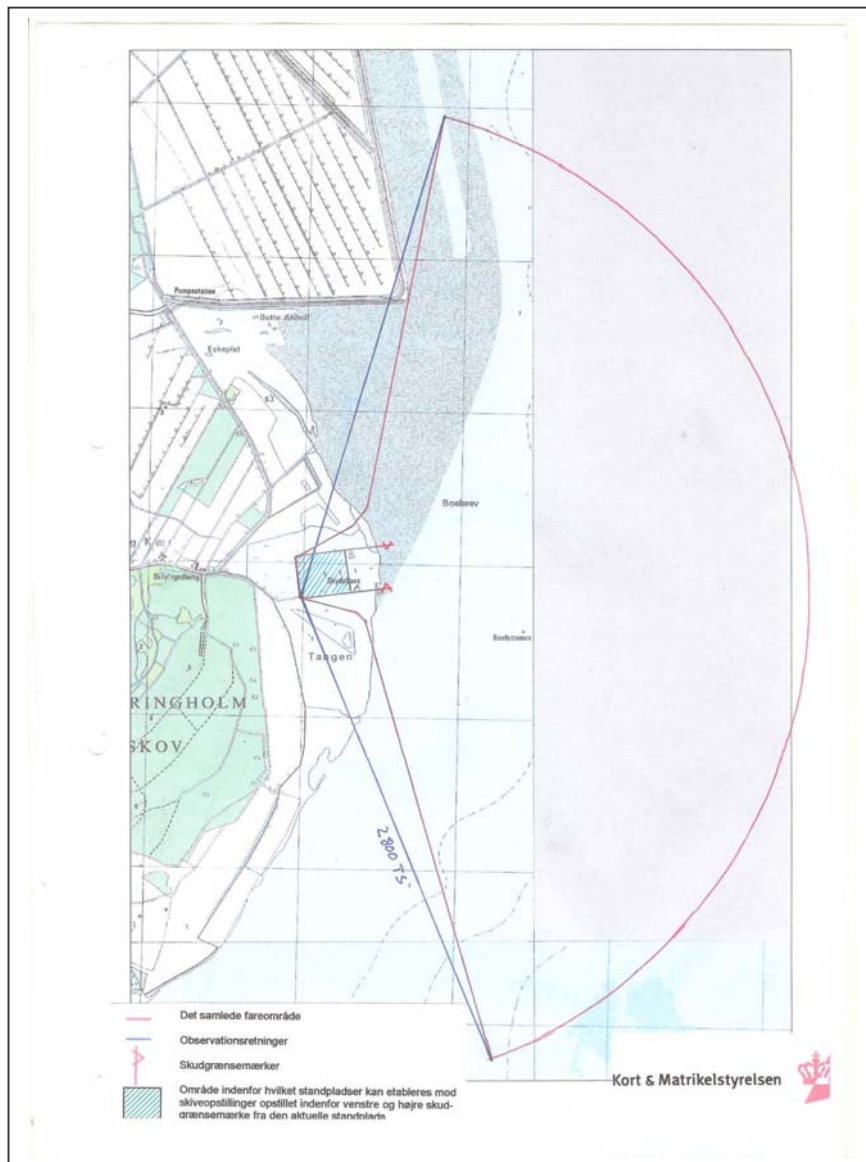
Der forefindes ingen materiel eller andet på skydeterrænet, der kan anvendes i forbindelse med pasning og naturpleje af arealet.

Skydeterrænet set fra opholdsbygningen sommer 2004. Skydebanen med de 3 standpladser og skiveskuret. Tagrør breder sig på dele af terrænet.

7 Offentlighedens adgang

Udenfor skydeperioder er stranden ved Sødringkær Skydeterræn åben for offentligheden. Når der foretages skydning skal der anvises en afmærket rute der fra stranden fører bagom skydeterrænet og tilbage til stranden igen udenom fareområdet.

Ovennævnte kort viser fareområde for Sødringkær Skydeterræn angivet ved den røde streg (rød vifte). Herudover er med blå streg angivet observationsretninger fra observationsplatformen på taget af opholdsbygningen. Der er angivet to skudgrænsemærker, hvor skydeterrænet når havet i henholdsvis nord- og sydgrænsen. Mast med skydekuglen er i nordgrænsen. Med blå skravering er angivet areal på skydeområdet, hvor man må etablere standpladser med skud mod skiveopstillinger der er opstillet indenfor de to skudgrænsemærker.

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

De gældende regler for benyttelsen af offentligt ejede arealer er som hovedregel ligeledes gældende for benyttelsen af forsvarets arealer. Det gælder dog tillige for anvendelsen af forsvarets arealer, at det skal være muligt for forsvaret at gennemføre den nødvendige uddannelse af danske soldater. I det omfang forsvarets benyttelse af arealerne til uddannelses- og øvelsesvirksomhed kan gennemføres, og sikkerhedsmæssige hensyn ikke taler imod, skal offentlighedens adgangsmuligheder til forsvarets arealer søges tilgodeset under hensyntagen til den nødvendige beskyttelse af naturen.

Afvejningen i nærværende drifts- og plejeplan mellem den militære benyttelse, naturbeskyttelseshensynene på terrænet samt offentlighedens adgang forventes derfor, at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (Hjemmeværnet/Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen) og de administrerende myndigheder ved amt og kommune, således at administrationen af relevant lovgivning sker ud fra en samlet afvejning.

I det følgende er gennemgået de lovgivnings- og planlægningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Sødringvær Skydeterræn. Udover de nævnte, findes der et antal love eller bekendtgørelser, som regulerer forhold i det åbne land, f.eks. bekendtgørelsen vedrørende anvendelse af slam, spildevand og kompost til jordbrugsformål.

8.2 Planloven

Planloven (LBK nr. 883 af 18/08 2004) har til formål at sikre en overordnet planlægning og hensigtsmæssig udvikling i hele landet og i de enkelte amtskommuner og kommuner. Loven skal samtidig sikre, at planlægningen forener de samfundsmæssige interesser, og medvirke til at værne om landets natur og miljø.

Hvor den overordnede landsplanlægning varetages af *landsplandirektiver*, udstikkes retningslinier for den enkelte amtskommune og i Hovedstadsområdet i *Regionplaner*. Regionplanerne må ikke stride imod landsplanmæssige interesser (landsplandirektiver). De omfatter en periode på 12 år (men revideres hvert 4. år). Regionplanerne udpeger bl.a. områder med særlig naturbeskyttelsesinteresse, beliggenhed af skovrejsningsområder, kvaliteten af vandløb og søer samt områder med drikkevandsinteresse. Det er den enkelte amtskommune (i Hovedstadsområdet HUR), der er planlægningsmyndighed for regionplanerne.

For den enkelte kommune skal der foreligge en *kommuneplan*. Kommuneplanen fastlægger en hovedstruktur for hele kommunen og angiver de overordnede mål for udvikling og arealanvendelse i kommunen. Kommuneplanen må ikke stride imod regionplanen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere udarbejde *lokalplaner*. Hvor kommuneplanerne gælder for hele kommunen, gælder lokalplanerne for et enkelt område og fastlægger mere detaljeret, hvordan området skal se ud. Lokalplaner skal altid udarbejdes før der gennemføres større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivning af bebyggelse. Afgørelsen af om der foreligger lokalplanspligt i den konkrete situation træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. Opførelse af stationære kulisser på et militært terræn i landzone er et eksempel på et anlæg, som normalt vil kræve udarbejdelse af en lokalplan.

Kommunen er planlægningsmyndighed for såvel kommuneplaner som lokalplaner.

Zoneinddeling

I planlovens kap. 7 opdeles landet i byzoner, sommerhusområder og landzoner, og begrænsninger for anvendelse i de enkelte zoneområder defineres.

Sødringkær Skydeterræn er beliggende i landzone. I henhold til planlovens § 35 må der i landzone ikke uden tilladelse fra landzonemyndigheden (Nørhald Kommune) foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer.

Afgørelsen af om zonetilladelse er påkrævet træffes af Nørhald Kommune. På hjemmeværnets

arealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve zonetilladelse. Det er Nørhald Kommune der træffer afgørelse om, hvorvidt der kræves zonetilladelse.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

8.3 Status i Århus Amts Regionplan 2001

Sødringkær Skydeterræn ligger i et naturområde af særlig landskabelig interesse, der er en del af et internationalt naturbeskyttelsesområde (Ramsar-/ EF-Fuglebeskyttelses-/ EF-Habitatområde). I forbindelse med regionplanens tema om landskab og kulturhistorie er skydeterrænet beliggende i et område med bevaringsværdige kulturmiljøer, og desuden karakteriseret som et område af særlig landskabelig interesse. I forbindelse med drikkevandsinteresser er det beskrevet som et område med ”begrænsede drikkevandsinteresser”. Skovtilplantning er uønsket i området. Århus Amts ”Naturkvalitetsplan, Naturtyper og spredningskorridorer” fra 2001 beskriver området, som betydningsfuldt som spredningskorridor for vilde dyr, samt at hele skydeområdet, der er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3, har en A-målsætning, som er den højeste målsætningskategori, hvor naturindholdet for strandengen karakteriseres som: Særlig typisk natur eller med forekomst af sjældne dyr og planter.

8.4 Kommuneplanlægning

I Nørhald Kommuneplan er Sødringkær Skydeterræn karakteriseret som et yderområde i landzone, hvor de kommunale interesser er indenfor turisme og fritid.

8.5 Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelsesloven (LBK nr. 884 af 18/08 2004) skal medvirke til at værne om landets natur og miljø så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper, beskyttelseslinier for nogle markante landskabslementer samt offentlighedens adgang. Desuden indeholder ændringen af loven i 2004 bl.a. bestemmelser, der gennemfører EU’s direktiv om beskyttelse af vilde fugle (EF-fuglebeskyttelsesdirektivet) samt dele af EU’s Habitatdirektiv om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

Beskyttede naturtyper m.v.

Naturbeskyttelsesloven (NBL) indeholder en række bestemmelser om beskyttelse af naturtyper. Det drejer sig om:

- ♦ Søer, vandløb, heder, moser, strandenge, ferske enge og biologiske overdrev (NBL § 3)
- ♦ Klitfredede arealer (NBL §§ 8-11).

I det følgende gives en kort beskrivelse af, hvilke restriktioner der gælder for de beskyttede naturtyper på Sødringkær Skydeterræn. Der henvises i øvrigt til siderne 20-53 i Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper" fra 1993. Bemærk dog at naturtypen overdrev er omdefinert (se nedenfor).

Søer og vandløb

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, som af miljøministeren efter indstilling fra amtsrådet er udpeget som beskyttede efter loven. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Søer mindre end 100 m² er beskyttede, når de ligger i en af de beskyttede naturtyper, hvis samlede areal er på 2500 m² og derover. Søen vil her være beskyttet som en integreret del af området. Derudover er søer under 100 m² beskyttede, når de indgår som en del af et beskyttet vandløb eller ligger inden for fredskov.

Heder, moser, strandenge, strandsumpe, overdrev og ferske enge

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af heder, moser, strandenge og strandsumpe, biologiske overdrev samt ferske enge, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med søer er større end 2500 m² i sammenhængende areal. Det skal her bemærkes, at *fortsat pleje* af arealerne i form af slåning, græsning o.lign. ikke strider imod denne bestemmelse.

Med ændringen af loven i 2004 slås det fast, at den beskyttede naturtype "overdrev" fremover defineres som såkaldte "biologiske overdrev", dvs. at det er områdets botaniske kvalitet, der er afgørende for, om området kategoriseres som overdrev, og ikke dets kulturhistorie, dvs. tidligere driftshistorie.

Småbiotoper mindre end 2500 m² er i øvrigt omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre beskyttede naturtyper, og det samlede areal er 2500 m² eller derover.

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet nogle generelle retningslinier for administrationen af de generelle beskyttelsesbestemmelser i naturbeskyttelseslovens § 3, set i forhold til forsvarrets anvendelse af øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner. Retningslinierne vedlægges som bilag 5.

Beskyttelseslinjer

Udover ovennævnte, generelle naturtype-beskyttelse fastsætter naturbeskyttelsesloven beskyttelseslinjer for en række markante landskabselementer:

- ◆ Strande (NBL § 15) - 300 m.
- ◆ Søer og åer (NBL § 16)
- ◆ Skove (NBL § 17)
- ◆ Fortidsminder (NBL § 18) – 100 m.
- ◆ Kirker (NBL § 19). – 300 m.

Beskyttelseslinjerne administreres af amtet.

Søer og åer

Inden for en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinje i henhold til tidligere lovgivning, er der forbud mod at

placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretage ændringer i terrænet, beplantning o.lign. Midlertidige terrænændringer som nedgravning af ledninger kræver ikke dispensation, såfremt terrænet straks reetableres til det oprindelige udseende. Vandløb med beskyttelseslinjer er vandløb, der pr. 01/09 1983 var klassificeret som offentlige, og som havde en bundbredde på mindst 2 m.

Å-beskyttelseslinjen har ikke relevans for Sødringkær Skydeterræn.

Skov

Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse. Denne bestemmelse gælder dog ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål, der placeres indenfor de naturlige rammer af bestående forsvarsanlæg.

Denne bestemmelse har dog ikke relevans for Sødringkær Skydeterræn.

Fortidsminder

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 m fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i museumsloven. Ligeledes må der ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende.

Forbudet gælder dog ikke for:

- ♦ landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning
- ♦ gentilplantning af skovarealer, der ligger en afstand af mindst 2 m fra fortidsmindet
- ♦ beplantning i eksisterende haver samt
- ♦ sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme.

Der findes ingen egentlige fortidsminder på Sødringkær Skydeterræn.

Internationale naturbeskyttelsesområder

Ifølge den lovændring af Naturbeskyttelsesloven, som træder i kraft pr. 1. oktober 2004 skal, amtsrådet iværksætte de foranstaltninger, som fremgår af Natura 2000-planen efter lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder, dvs forvaltningsplaner for hvert internationalt naturbeskyttelsesområde med henblik på at sikre en gunstig bevaringsstatus. På statsejede arealer skal de udarbejdede driftsplaner (f.eks. i statsskovene og på forsvarrets arealer) for ikke-fredskovspligtige arealer indgå i Natura 2000 planen.

”Nærværende Drifts- og Plejeplan skal derfor samtidig opfattes som en forvaltningsplan i henhold til lov om Miljømål.”

8.6 Offentlighedens adgang til forsvarrets arealer

I forbindelse med spørgsmålet om offentlighedens adgang til forsvarrets arealer henvises der til **lov nr. 336 af 6/6-1991** ”om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarrets skydeområder og andre militære områder”, hvorved Forsvarsministeren kan fastsætte forbud mod færdsel. Til loven findes bekendtgørelse nr. 64 af 30. januar 2002: ”Bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarrets skydeområder og andre militære områder” Fra bekendtgørelsens § 1, stk. 2 fremgår det bl.a., at offentlighedens adgang: ”...dog tilgodeses, når hensynet til sikkerhed samt uddannelses- og øvelsesvirksomhed tillader dette. Bestemmelser om offentlighedens adgang til det enkelte øvelsesområde skal fremgå af drifts- og

plejeplanen, ordensreglementet samt af afspærringsforanstaltningerne, herunder tilkendegivelser ved forbudstavler.”

Retningslinierne er beskrevet i forsvarets bestemmelse: FKOBST 610-4, pkt. 8.

Disse fastslår, at når der ikke foregår militær aktivitet på terrænerne vil terrænet normalt være åben for publikum efter de retningslinier, der fremgår af drifts- og plejeplanen og ordensreglementet, der er placeret ved indfaldsveje til terrænet. Visse skydeområder kan være permanent afspærret for publikum af hensyn til sikkerhed i form af fare for udetoneret, sprængfarlig ammunition i området.

Sødringværk Skydeterræn er ikke permanent afspærret.

8.7 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder

Forsvaret har som en statslig arealforvaltende myndighed pligt til at pleje de af sine arealer, som er registreret som beskyttede naturtyper. Dette fremgår af "Vejledning om naturbeskyttelsesloven", udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 1993, afsnit 16.5 sd. 157, som lyder:

Efter lovens § 52, stk. 1, har amtskommuner og kommuner, som ejer ikke fredede arealer, der omfattes af bestemmelserne om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger i lovens § 3 og § 4, stk. i og om fortidsminder i §§ 12-13 pligt til at pleje disse. Denne pligt gælder dog ikke for vandløb og søer.

Plejepligten indebærer, at den pågældende myndighed har ansvaret for, at de pågældende områder ikke varigt skifter karakter. Dette opnås ved fra tid til anden at fjerne f.eks. selvsåede træer fra hede- eller engarealer.

Når staten ikke udtrykkelig er nævnt, skyldes det, at det forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. Det bemærkes, at amtskommunerne i forbindelse med udøvelse af tilsynet i medfør af lovens § 73 kan gøre statslige arealforvaltende myndigheder opmærksom på eventuel manglende pleje.

8.8 Museumsloven

Museumsloven (Lov nr. 473 af 7/6 2001 med senere ændringer) varetager den arkæologiske kulturarv. Den arkæologiske kulturarv omfatter spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider, dvs. strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt.

Findes der under jordarbejder fortidsminder eller en for den pågældende lokalitet usædvanlig naturhistorisk naturgenstand, som er beskyttet efter museumsloven, skal arbejdet straks standses og fundet anmeldes til kulturministeriet eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museum. Denne beslutter snarest, om arbejdet kan fortsætte, eller om det eventuelt skal indstilles, indtil der er foretaget en arkæologisk undersøgelse.

Det skal nævnes at bestemmelsen omkring nærmere undersøgelser af usædvanlige naturhistoriske naturgenstande forventes anvendt yderst sjældent.

Alle kendte arkæologiske fund er registreret i Nationalmuseets sogneregister med et sognebeskrivelsesnummer ("Sb.nr."). Numrene er fortløbende indenfor de enkelte sogne. Fredede fortidsminder er udover ovennævnte nummer tillige forsynet med et fredningsnummer ("Fr.nr") og registreret i Kulturarvsstyrelsen.

Beskyttelse af fortidsminder

Frem til 1. oktober 2004 har synlige fortidsminder været beskyttet efter naturbeskyttelsesloven, men er derefter overført til museumsloven, som således gælder for samtlige fortidsminder. Beskyttelseslinjen i forhold til fortidsminder findes dog stadig i naturbeskyttelsesloven.

Beskyttelsen af fortidsminder inderbærer et forbud mod at ændre tilstanden. Der må endvidere ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastslægger skel gennem fortidsminder.

På fortidsminder og inden for en afstand af 2 m fra dem må der ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes, og der må ikke anvendes metaldetektor.

Beskyttelse af sten- og jorddiger

Beskyttelse af jord- og stendiger er pr. 1. oktober 2004 overført fra naturbeskyttelsesloven til museumsloven.

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende. Ved sten- og jorddiger forstås menneskeskabte forhøjninger af sten, jord, græstørv eller lignende materialer, der fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrativ ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet.

Ved ændringer forstås ethvert jordarbejde i diget – f.eks. etablering af gennemkørsler, fjernelse af digestrækninger, frapløjning eller afskrælning af diget, fjernelse af rødder og stød fra bevoksning.

Bevoksningen på diget er ikke beskyttet, men kan uden dispensation skæres ned – hvorimod rødder og stød ikke må fjernes.

Fra 1. august 2001 er den generelle beskyttelse af sten- og jorddiger udvidet til at gælde:

- alle stendiger
- andre diger (jorddiger), der er angivet på det sidst reviderede kortværk fra Kort og Matrikelstyrelsen 1:25000 (4 cm kort) før 1. juli 1992 fra det pågældende område
- alle offentligt ejede diger
- alle diger på og ved beskyttede naturtyper som enge, overdrev, heder o.lign. - uanset om de er vist på de trykte kort eller ej

Der er ikke fortidsminder eller sten- og jorddiger på Sødringkær Skydeterræn.

8.9 Fredning af arealer på Sødringkær Skydeterræn

Det er forudsat i Naturbeskyttelsesloven, at den statslige myndighed foretager den nødvendige pleje af det arealfredede areal, når myndigheden ejer arealet.

Sødringkær Skydeterræn er som tidligere nævnt ikke med i arealfredningen af strandeng og losystemer. Herudover er arealet ejet af det lokale hjemmeværnskompagni dvs. det er ikke

ejet af Staten. Dette betyder at Hjemmeværnet efter Naturbeskyttelsesloven ikke er pligtig til at stå for den nødvendige pleje af strandengsarealerne.

8.10 Vildtpleje

Vildtplejen på Hjemmeværnets arealer gennemføres principielt efter samme regler, som gælder for det øvrige forsvar (FKOBST 610-1) og for Skov- og Naturstyrelsens arealer. Heraf fremgår blandt andet:

I den udstrækning den militære brug gør det muligt, skal arealerne til enhver tid fremtræde som fristeder for den danske fauna. Vildtplejen skal være en integreret del af drifts- og plejeplanen og primært baseres på områdets egen naturlige balance.

Generelt gælder følgende vedrørende jagt:

- eventuelle vildtagre placeres uden for fredskov og beskyttede naturområder og i overensstemmelse med drifts- og plejeplanens bestemmelser
- gødsning af vildtagre begrænses i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens politik for landbrugsarealer til maksimalt 80 % af normal kvælstofnorm fastsat af Direktoratet for Fødevarer for de pågældende afgrøder.
- fældefangst må kun foregå af vildtarter, som er omfattet af Lov om Mark- og Vejfred, dvs. primært mink.

Der må ikke:

- gennemføres opdræt og udsætning til afskydning
- foregå fodring af andefugle i og ved vandhuller og vådområder
- skydes fuglevildt på pladser, hvor der fodres i jagtsæsonen
- drives jagt på vandfugle (gæs, ænder, vadefugle (minus skovsneppe), blishøne og måger) på søer og i vådområde med åben vandflade på over 2 ha, da disse områder regnes for vigtige rasteplasser for vandfugle, og derfor skal sikres fred, eller
- drives jagt i udpegede Ramsar, EF-fuglebeskyttelses- og Habitatområder på arter, som områderne er udpegede med henblik på at beskytte

Der foretages ingen aktiv vildtpleje på Sødringkær skydeterræn.

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

9 Hjemmeværnets fremtidige behov og ønsker

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af skydeterrænet.

Behov for øvelsesanlæg og uddannelsesfaciliteter

Der forventes et fremtidigt behov på niveau med den nuværende anvendelse i forbindelse med øvelser og uddannelse.

Behov for ændringer i terræn og bevoksning

Udover de igangværende miljøforbedringer af skydebanen med etablering af kuglefang er der i nær fremtid ikke behov for ændringer, der får indflydelse på terrænet.

Skiveskuret nær stranden sommeren 2004, før ændringerne med nyt kuglefang.

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af naturværdier og offentlighedens adgang

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand

Sødringkær Skydeterræn bør generelt plejes således, at flora og fauna sikres bedst mulige forhold under respekt for forsvarrets aktiviteter. Dette sikres ved at genindføre en årlig pleje af strandengsarealerne og gøre den drænedede del af området mere fugtigt.

Drift og pleje af Sødringkær Skydeterræn skal leve op til de internationale, nationale, regionale og lokale lovgivningsmæssige forpligtigelser, som bl.a. Århus Amt, Nørhald Kommune har pålagt områderne ifølge region- og kommuneplanlægningen og staten gennem naturbeskyttelses- og planlovgivningen, samt udpegningen i henhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektiv, EF-Habitatdirektiv samt Ramsarkonventionen.

10.2 Forbedringer i plejen af Strandengsarealerne

For at fremme og sikre den typiske strandengsflora bør tidligere tiders pleje(brug) genindføres. Dette kan enten foregå ved årlige høslet eller ved afgræsning med husdyr.

10.3 Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder

Grøftesystemet i den sydlige del af arealet, bør lukkes så det ikke længere afvander arealet, Herved fås et mere fugtigt område og måske en højere vandstand i de små vandhuller. Dette vil gavne flora og fauna, som er knyttet til strandengen som levested.

10.4 Levende hegn

Det mislykkede levende hegn af nåletræer i vestsiden af arealet bør af landskabelige grunde fjernes og de pløjede riller bør jævnes.

10.5 Offentlighedens adgang

Der bør med skiltning og information gives offentligheden mulighed for adgang til hele arealet udenfor skydetiderne.

11 Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragydere

Ved en skrivelse af den 25. juni 2004 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragydere, bestående af Århus Amt, Nørhald Kommune, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Entomologisk Fagudvalg, Dansk Botanisk Forening samt Danmarks Jægerforbund om, at en drifts- og plejeplanlægning for Sødringkær Skydeter-ræn var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen. Om formålet med drifts- og plejeplanlægningen hed det, at

“Planen skal fastlægge retningslinierne for benyttelse, drift og pleje af terrænerne, således at der opnås en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarets behov for overvågnings- og øvelsesmæssige aktiviteter samtidig med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.”

Drifts- og plejeplanlægning vil omfatte udarbejdelse af kort, registrering af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, fastlæggelse af plejebehov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Bidrag

Det er et vigtigt formål med planlægningen at tilvejebringe al relevant information om terrænerne og sikre, at de til områderne knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale, som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst.”

Endvidere hed det, at

“Skov- og Naturstyrelsen er opmærksom på, at amtet og kommunen ikke kan give en generel godkendelse af en kommende drifts- og plejeplan for området, men at der skal søges om tilladelse til de af planens tiltag, der vurderes at kræve en sådan. Skov- og Naturstyrelsen håber dog, at amtet og kommunen vil involvere sig i og acceptere afvejningen mellem de forskellige interesser i forbindelse med drifts- og plejeplanlægningen.

Efter styrelsens opfattelse bør det herefter være således, at forsvaret som bruger af planen kan have en berettiget forventning om, at amtet og kommunen vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen. Der tænkes her navnlig på Lov om Planlægning, Naturbeskyttelsesloven og Vandløbsloven. Tiltag som der i forbindelse med udarbejdelse af planen har været enighed om, og som kræver tilladelse, bør der således umiddelbart kunne meddeles tilladelse til. Dette er en af baggrundene for i det hele taget at iværksætte en planlægning af denne type.”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen, efter modtagelse af materiale og gennemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet, ville udarbejde et forslag til en drifts- og plejeplan. Dette planforslag ville blive tilsendt bidragyderne til kommentering. Styrelsen bad om, at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 30. september 2004.

Skov- og Naturstyrelsen har modtaget bidrag fra Århus Amt, Friluftsrådet og Dansk Ornitologisk Forening.

Det skal her bemærkes, at Friluftsrådet er en paraplyorganisation for friluftslivet i Danmark, og som sådan sørger for at varetage såvel de tilsluttede organisationers som den almene befolknings behov for og interesser i et aktivt friluftsliv.

Bidragene er generelt set indføjet ordret.

11.1 Århus Amt

Århus Amt, Natur og Miljø fremsender følgende kommentarer ved skrivelse modtaget i Skov- og Naturstyrelsen, den 27. september 2004.

Bemærkninger vedr., fremtidig drift af skydeterræn ved Sødring Kær.

Det er Århus Amts holdning, at skydebanen bør forsøges lukket eller flyttet til andet sted, ikke mindst fordi, havområdet udfør skydebanen er Ramsar-område, hvor de offentlige myndigheder er forpligtet til at forbedre miljøet for fuglelivet.

Området bør desuden drives ved græsning eller høslet, så det ikke fremstår som et isoleret areal med højurte-samfund i et velafgræsset strandengsområde, hvor mange af fuglearterne kræver store flader med lav vegetation uden skjulesteder for prædatorer.

I øvrigt henvises til deklARATION af 2. Jan. 1967 for så vidt angår reetablering af arealet efter en evt. lukning af skydebanen.

Såfremt skydebanen ikke lukkes, *bør* der om muligt genindføres en af ovennævnte driftsformer alligevel.

Er der mulighed for diskret at placere et fugletårn i områdets nærhed, vil det være en gevinst for ornitologer og andre naturinteresserede.

Man er velkommen til at kontakte amtet, hvis konkrete plejetiltag kommer på tale.

11.2 Friluftsrådet

Friluftsrådet fremsender følgende kommentarer ved skrivelse af 29. september 2004.

Vedrørende kommende drifts- og plejeplanlægning for Sødringkær Skydeterræn

Friluftsrådet modtog den 26. juni 2004 brev om kommende drifts- og plejeplanlægning for Sødringkær Skydeterræn. Friluftsrådet takker for denne mulighed for, at Rådet og dets medlemsorganisationer har mulighed for at komme med ønsker og kommentarer til den kommende drifts- og plejeplan for området. Samtidig ønsker Friluftsrådet at takke for den fine rundvisning som Skov- og Naturstyrelsen arrangerede i samarbejde med Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland (HHD DJL) tirsdag den 31. august 2004.

Indledningsvis ønsker Friluftsrådet, at udtrykke stor glæde over udarbejdelsen af drifts- og plejeplaner for de militære øvelsespladser generelt, idet disse områder ofte indeholder natur-

værdier af en størrelse og grad, der gør dem helt unikke. Det er meget positivt, at der i disse planer skal indarbejdes, i hvilket omfang og under hvilke vilkår offentligheden skal have adgang til disse naturskønne områder.

Offentlighedens adgang generelt

Under henvisning til følgebrevet til det udsendte udkast til bekendtgørelser i medfør af lov om ophold på og færdsel gennem Forsvarets skydeområder og andre militære arealer, j.nr. 9. kt. 99-0018-5 ønsker Friluftsrådet at gøre opmærksom på, at Forsvarsministeriet ”... fremhæver, at hensigten med loven og de hertil hørende bekendtgørelser ikke er at indskrænke offentlighedens adgang til forsvarets arealer eller i øvrigt at skærpe retstilstanden, tværtimod.”

Overordnet ønsker Friluftsrådet, at de nuværende regler for offentlig adgang, på de militære arealer, for fremtiden udvides, så det bliver muligt at færdes til fods, til hest og på cykel ad veje og stier og yderligere til fods i terrænet uden for øvelsestiden. Dette mener Friluftsrådet vil være i god tråd med den gældende lovgivning.

Det blev på besigtigelsen oplyst at Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland allerede på nuværende tidspunkt har en god og åben publikumspolitik, der falder i god tråd med ovenstående hensigtserklæring. Det fremgik således at området var åbent for offentlig adgang udenfor øvelsestiden.

Friluftsrådet ønsker at de nuværende regler for offentlig adgang nedskrives og udvides i overensstemmelse med Friluftsrådets overordnede ønsker. Det er Friluftsrådets opfattelse, at en udvidelse og nedskrivning af adgangsmulighederne for Sødringkær Skydeterræn, grundet terrænets størrelse og placering, ikke vil få større betydning for benyttelsen af terrænet.

Samarbejde med de lokale organisationer

Det er Friluftsrådets håb, at nuværende brugere af området også i fremtiden har mulighed for at benytte arealet til deres aktiviteter. De militære arealer har ofte interesse for mange forskellige brugergrupper såsom skoleklasser, hundetrænere, jagtforeninger og skytteforeninger mv.. Under fremvisningen fremgik det at den lokale jagtforening, indtil ombygningen af skydebanen, havde benyttet denne til forskellige arrangementer såsom indskydning og træningsaftener. Set i lyset af den store mangel på skydebaner, er det Friluftsrådets håb at disse aktiviteter kan genoptages, efter at ombygningen af banen er færdiggjort. Friluftsrådet håber også at Hjemmeværnet i fremtiden vil være åbne overfor ønsker om både organiseret og uorganiseret brug af Sødringkær skydeterræn.

Kano og Kajak

Under fremvisningen blev der fra Dansk Kano- og kajakforbund ved Henning Reichstein Nielsen gjort opmærksom på problemer i forbindelse med passage langs kysten på dage med skydninger. Friluftsrådet har modtaget indlæg fra Dansk Kano- og Kajakforbund, der vedlægges denne skrivelse. Indlægget fokuserer på faren for kano og kajakroere når der pågår skydning på terrænet.

Offentliggørelse af skydninger

Dansk Kano – og Kajakforbund skriver: *I øjeblikket offentliggøres skydninger på hjemmeværnets lokale skydebaner kun i de lokale aviser, men da langtursroer ikke læser disse aviser, er det så som så med kendskabet til skydninger på en bane man passerer. Man ser kun efter om der er hejst en orange kugle og om der høres skydning. Hjemmeværnets skydebaner er ik-*

ke altid indtegnet på søkortene, i hvert fald ikke de digitale søkort som mange bruger til planlægning af ture.

Som løsning på problemerne fremstilles følgende forslag:

- *Alle skydepladser hvor der skydes ud over åbent vand afmærkes på almindelige, såvel som digitale kort.*
- *Alle skydninger offentliggøres på forsvarrets hjemmeside, med en enkel og hurtig adgang til den relevante side. Lagt ud så tidligt at man, mindst en uge før en tur, er i stand til at planlægge.*
- *Skydninger adviseres i radioens efterretninger for søfarende efter de samme retningslinjer som for militære skydepladser.*

Observation fra skydepladsen

Under skydningerne holdes der udkig fra pladsen. Placeringen er dog bag skytterne og afstanden mellem observatør og en kajak ud for siden af fareområdet er mindst 1500 meter. Er kajakroerens påklædning ikke meget i øjenfaldende og er der bølger, kan der være svært at observere vedkommende. Det er derfor vigtigt at roeren selv er fuldt informeret om skydning, fareområde og varighed. For Sødringkær skydeterræn, med over 180 grader sikkerhedsvinkel, gælder det forhold i midlertidigt at når en kajakroer er i stand til at observere en hejst kugle, er vedkommende inde i fareområdet.

Forbisejlds

Sikkerhedsafstanden for skydning varierer fra bane til bane. For Sødringkærs vedkommende er den 3.100 meter, og afhængig af vejret, er det ikke en afstand fra stranden kajakroer bryder sig om at færdes. En hejst kugle betyder derfor normalt, at man går på land og venter. En skydning foregår ofte over en hel dag, og i den tid må kajakroere vente til kuglen bliver nedhalet ud på aftenen. En passage af skydeområdet tager normalt ikke mere end et kvarter, og kunne derfor sagtens afvikles under en pause i skydningen, hvis begge parter er klar over hvor, hvornår og hvordan. For Sødringkærs vedkommende vil det dog tage en time på grund af det atypiske, brede fareområde på ca. 6000 meter.

Dansk Kano- og Kajakforbund foreslår derfor at det gøres muligt at skabe forbindelse via mobiltelefon fra roer til skydeleder for aftale om passage. Telefonnummeret til pladsen kunne anføres på hjemmesiden.

Primitiv overnatningsplads

I det pågældende område på Djursland er der stor mangel på primitive overnatningspladser, hvor friluftsfolket udenfor øvelsestiden kan slå deres telt op for en enkelt overnatning. Friluftsrådet mener at skydeterrænet, med dets placering og åbne publikumspolitik, vil være et oplagt sted for etablering af en sådan primitiv overnatningsplads. Det skal understreges at ønsket går på en *primitiv* overnatningsplads og ikke en lille campingplads, det vil sige en teltplads med bålplads og evt. shelters. Det er Friluftsrådets indtryk, at flere lokale organisationer kunne være interesseret i at stå for etableringen og afholde eventuelle udgifter i forbindelse med dette. Samtidig opfordrer Friluftsrådet Hærhjemmeværnsdistriktet til at tage kontakt til lokale spejdergrupper, Kano- og kajakklubber, fritidsklubber, børne- og ungdomsklubber m.m. med henblik på en aftale. På hjemmesiden www.teltpladser.dk kan man hente inspiration og læse mere om "Overnatning i det fri"-ordningen. Alternativt til at oprette en primitiv overnatningsplads med bålplads og shelters, kunne man nøjes med blot at etablere en ophalingsplads for de sejlede og give tilladelse til overnatning på stranden. Det er dog Friluftsrå-

dets opfattelse at man ved etablering bålplads og shelters vil kunne tilfredsstille behovet hos en større gruppe. Det er Friluftsrådets opfattelse at oprettelsen af en primitiv overnatningsplads vil være et stort plus for friluftslivet i området.

Formidling

Under rundvisningen fremgik det at der var tanker om fremstilling en lille folder, der fortæller om områdets flora, fauna, landskabstype, historie m.m. og samtidigt informerer om reglerne for adgang til området. Folderen skal være tilgængelig ved parkeringspladsen til arealet. Friluftsrådet støtter denne ide, og ønsker samtidigt at der opstilles en informationstavle med oplysningerne. Friluftsrådet foreslår samtidigt at reglerne for færdsel i terrænet offentliggøres på en hjemmeside, sammen med en plan for skydeterrænets aktiviteter, så befolkningen har mulighed for at vide, hvornår og på hvilke vilkår der er mulighed for færdsel i området.

Pleje af arealet

På arealet findes der en mindre fyrrebeplantning, formålet med beplantningen har været et ønske om at skabe læ omkring opholdsbygningen. Beplantningen fremstår i dårlig stand og som et skæmmende fremmedelement i forhold til landskabstypen. Beplantningen kan udover den skæmmende effekt tænkes at have en negativ effekt på strandengens ynglefugle, idet eksempelvis krager kan benytte beplantningen til hvil og ”overvågning”. Friluftsrådet foreslår derfor at beplantningen ryddes.

Friluftsrådet ser frem til modtagelse af udkast til drifts- og plejeplan for Sødringkær skydeterræn.

Med venlig hilsen

Jørgen Metzdorff
Amtsformand Århus Amt

Vedlagt: Brev fra Henning Reichstein Nielsen, Dansk Kano- og Kajakforbund af 15. september 2004.

11.3 Dansk Ornitologisk Forening.

Dansk Ornitologisk Forening ved Lokalafdelingen for Århus Amt fremsender følgende kommentarer ved skrivelse af 26. september 2004.

Vedr. Drift- og plejeplan for Sødringkær Skydeterræn.

Hermed fremsendes Dansk Ornitologisk Forenings kommentarer til plejeplanen for skydeterrænet. De nedenstående ønsker blev alle nævnt af undertegnede på den i øvrigt interessante rundvisning på arealet d. 31. august 2004.

DOF finder det som udgangspunkt ikke acceptabelt, at et skydeterræn er placeret i et internationalt naturbeskyttelsesområde. Betydningen af Ramsar- og EU-fuglebeskyttelsesområdet ved Randers Fjords udløb er Skov- og Naturstyrelsen bekendt. Her skal blot nævnes, at der i dette efterår ved flere lejligheder er observeret 300-500 lysbugede knortegæs i det fladvande-

de område umiddelbart ud for skydebanen (d.v.s. tæt på 10 % af verdensbestanden af bare denne art).

DOF's overordnede ønske er derfor, at aftalen med Hjemmeværnet om skydning i området opsiges snarest muligt. De regelmæssige skydninger på terrænet giver uundgåelige og unødvendige forstyrrelser for de store mængder af rastende fugle i det følsomme naturområde.

Til den nuværende drift af skydeterrænet har DOF følgende ønsker:

- Fyrretræsbeplantningen umiddelbart nord for Hjemmeværnets hus ønskes fjernet. Den udgør et fremmed element i den i øvrigt smukke natur.
- Den nyligt opsatte orange toiletboks ønskes erstattet/malet, så den falder bedre ind omgivelserne.
- De dræn, der er på terrænet, ønskes nedlagt/ikke vedligeholdt.
- Periodevis afgræsning eller slåning af vegetationen bør overvejes. En tilgroning af engen sker tilsyneladende meget langsomt, men især en forøgelse af tagrørsbevoksningen bør undgås. I tilfælde af slåning bør det afklippede materiale fjernes.

Besigtigelse af Sødringkær Skydeterræn august 2004.

AFVEJNING

12 Afvejning af benyttelse og beskyttelse

Som led i planprocessen har Hjemmeværnet og Skov- og Naturstyrelsen i fællesskab drøftet og foretaget en afvejning af de forskellige ønsker og forslag til den fremtidige benyttelse og beskyttelse, som beskrevet i de tre foregående kapitler. Afvejningen blev foretaget på et møde på Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland den 13. december 2004 mellem Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland, Hjemmeværnskommandoen, Forsvarets Bygningstjeneste samt Skov- og Naturstyrelsen.

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra Hjemmeværnet

Der var generel enighed om hjemmeværnets behov og ønsker om at fortsætte den nuværende anvendelse og brug af skydeterrænet.

Skydeterrænet kan derfor fremover bruges på nuværende niveau i forbindelse med øvelser og uddannelse uden, at det går ud over de naturmæssige værdier på selve skydeterrænet.

Ultimo 2004 er selve skydebanen miljø- og sikkerhedsmæssigt blevet opgraderet, blandt andet ved etablering af STAPP-gummigranulatskuglefang på langdistance skydebanen.

12.2 Afvejning af ønsker og forslag fra Århus Amt

Strandengen

Der var enighed om amtets ønske om pleje af strandengsområdet, som enten kan foregå ved græsning eller høslet. Der var på afvejningsmødet enighed om at man prøver at pleje en tredjedel af området hvert år, man vil helst ikke pleje området ved græsning pga. græssernes efterladenskaber vil være til gene for afvikling af øvelser på skydeterrænet. Derfor var der enighed om at pleje ved slåning, hvor det gennemsnitligt skønnes at ca. 1/3 af arealet vil være muligt at komme over hvert år. På grund af høj grundvandsstand er det vanskeligt at arbejde på arealet med maskiner.

Fugletårn

Amtet spørger til muligheden for diskret at placere et fugletårn i områdets nærhed. Der var enighed om, at et fugletårn ikke kan indpasses på selve terrænet. Den nuværende udbygning, der er placeret på toppen af opholdshuset ved P-pladsen er ikke sikkerhedsmæssigt muligt, at anvendes som fugletårn. Ønsket om fugletårn på arealet afvises derfor.

Andet

Århus Amt nævner herudover, at man mener man på sigt bør finde et andet areal til skydeterræn og det nuværende bør lukkes, da det er beliggende i internationalt naturbeskyttelsesområde. Endvidere henviser amtet til deklaration, der er lyst på arealet. Det fremgår af denne deklaration, hvordan arealet skal reetableres, når det ikke længere bruges til hjemmeværnets skydeøvelser. Der var enighed om, at en spørgsmålet om en foreslået afvikling af skydeterræ-

net ligger udenfor drifts- og plejeplanens rammer. Hvis man på et tidspunkt ikke ønsker at anvende skydeterrænet længere, så vil det til enhver tid blive afviklet efter de gældende regler.

12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra Friluftsrådet

Adgangsforhold og information

Generelt ønsker Friluftsrådet, at det for publikum skal være muligt at færdes i terræn udenfor øvelsestiden. Færdsel er til fods, til hest og på cykel ad veje og stier samt til fods i terræn. Endvidere ønsker Friluftsrådet at Hjemmeværnet overfor lokale brugergrupper er positive for brug af området både af organiseret og uorganiserede grupper. Friluftsrådet ønsker, at der opsættes informationsskilte, samt at der laves en info-folder med relevante oplysninger og at regler for færdsel gøres tilgængelig på hjemmeside.

Der var på afvejningsmødet positiv tilkendegivelse overfor ovennævnte adgangssønsker. Der var enighed om opsætning af 3 informationsskilte ved indgangen til arealet, dvs. ved adgangsvejen ved P-plads i vest samt i nord- og sydgrænsen ved stranden. Der var interesse for udarbejdelse af info-folder evt. kan komme på et senere tidspunkt, dvs. ikke første prioritet. Der er i dag ikke en hjemmeside for Sødringkær Skydeterræn. Der var enighed om, at hvis der udarbejdes en hjemmeside for skydeterrænet så vil regler for færdsel og andre vigtige oplysninger være en central del af hjemmesidens indhold.

Sejlads på søterritoriet ud for skydeterrænet

Hvad angår sejlads langs kysten i kano og kajak fremfører Friluftsrådet følgende: Skydeterrænet bør afmærkes på relevante kort. Skydninger (tidspunkter) offentliggøres på internettet samt adviseres i radioens efterretninger for søfarende. Der bør sikres en kontaktmulighed mellem sejlen og skydeleder – hvor der evt. kan aftales forbisejlads i skydefrit interval i løbet af selve skydningen.

Der var enighed om at man på sigt bør arbejde for at skydeterrænet er angivet på relevante kort, herunder søkort. Processen med registrering på søkort er igangsat. Jævnfør ovenstående vil information om skydninger (skydetider) være en central del af en evt. kommende hjemmeside for skydeterrænet. Offentliggørelse af skydetider i ”efterretninger for søfarende”, der udkommer hver fredag er en mulighed som man endnu ikke har benyttet sig af. Hjemmeværnet afviste muligheden for passage i skydefrit interval i løbet af selve skydningen (udmeldte skydetid) af sikkerhedsmæssige grunde.

Overnatningsmulighed

Anlæg af primitiv overnatningsplads – overnatningsmulighed på areal ved stranden. Af sikkerhedsmæssige grunde ønsker man ikke at etablere faciliteter til overnatning ved stranden.

Rydning af trævækst på arealet

Læhegn i vest, beplantningen af fyr ønskes ryddet. Der var på afvejningsmødet enighed om rydning af nåletræslæbæltet.

12.4 Afvejning af ønsker og forslag fra Dansk Ornitologisk Forening (DOF)

Skydebanen

DOF gav udtryk for at man ikke finder det acceptabelt at der er et skydeområde i et internationalt naturbeskyttelsesområde. Der var som nævnt ovenfor enighed om, at en spørgsmålet om skydeterrænets eksistens ligger udenfor drifts- og plejeplanens rammer.

Rydning af trævækst på arealet

Læhegn i vest, beplantningen af fyr og sitkagran ønskes ryddet. Dette var der jf. tidligere enighed om af følge.

Toiletbygning

Det orange toilet ønskes erstattet eller malet for at det skal være mindre synligt i landskabet. Der var enighed på afvejningsmødet om at toiletmodulet bliver malet i en mere passende farve.

Afvandingsforhold

Dræn ønskes nedlagt ved at man fremover ikke vedligeholder dem. Der var enighed om at man ikke fremover vedligeholder grøftesystemet. Dette betyder at man fastholder de nuværende fugtighedsforhold på strandengen.

Strandengen

Afgræsning eller slåning periodevist bør overvejes – samt det afklippede materiale fjernes. Som nævnt tidligere vil man sikre strandengen ved slåning (høslet). Afklippet materiale vil blive fjernet, hvis det økonomisk kan bruges til hør for husdyr.

Fugletårn

Placering af fugletårn i områdets nærhed – vil være en gevinst for publikum. Der var som tidligere nævnt på afvejningsmødet ikke interesse for at etablere et fugletårn på skydeterrænet.

Nåletræslæhegnet af fyr og sitkagran, hvor man stadig kan se de pløjede riller fra hegnets anlæg.

12.2 Vurdering af ønsker og forslag fra Skov- og Naturstyrelsen

Strandengen

Strandensarealerne plejes ved enten slåning eller afgræsning årligt. Som nævnt oven for var der enighed om at pleje ved slåning af 1/3 af arealerne årligt.

Rydning af trævækst på arealet

Levende hegn af nåletræer i vest ryddes var der enighed om på afvejningsmødet.

Afvandingsforhold

Forslaget om, at grøftesystemet proppes for, at få en fugtigere strandeng til gavn for flora og fauna kunne ikke opnå hjemmевærnets tilsagn. Hjemmевærnet mener at der bliver for vådt på strandengen i forhold til afvikling af øvelser og træning i terræn. Endvidere er det over årene blevet mere fugtigt – da man har stoppet med vedligeholdelse af grøfter.

Adgangsforhold

Deklarationen, der er nævnt af Århus Amt ovenfor, indeholder endvidere en regel om adgangsforholdene under afvikling af skydninger. Der står i deklARATIONEN at man skal:

- *Afmærket passage bag om skydebanerne anvises - når terrænet benyttes til skydning.*

Hermed har brugere af skydeterrænet pligt til at afmærke en rute bagom skydeterrænet for personer, der kommer gående langs stranden. Gående langs stranden får hermed mulighed for at forsætte deres gåtur langs stranden på den anden side af skydeterrænet. Afmærkningen og information om passagen bagom skydebanerne skal gives, hvor ”sikkerhedsviften” rammer kysten eller hvor den afmærkede passage starter.

PLAN

Denne del af drifts- og plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder hvordan den skal udmøntes i retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.

Planperioden er opdelt i tre perioder fra år 2005-2009, 2010-2014 og 2015-2019. Der henvises til perioderne som henholdsvis delperiode 1, 2 og 3. Sidst i dette afsnit er der opstillet en oversigt over den prioriterede handlingsplan, bilag 6. Handlingsplanen skal foruden at give et overblik over de plejemæssige tiltag, sprede plejeaktiviteterne, og derved ressourceanvendelsen, over hele planperioden.

Planforskrifterne er endvidere illustreret på drifts- og plejekortet, indsat som bilag 2.

13 Retningslinier for den fremtidige anvendelse af Sødringkær Skydeterræn

Retningslinierne for den fremtidige anvendelse af skydeterrænet skal tilgodeses følgende forhold:

- At terrænet er udlagt som hjemmeværnets skydeterræn, og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter
- At den forsvarsmæssige benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget
- At den rekreative benyttelse sker i det omfang det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer forsvarets brug samt er foreneligt med hensynet til de natur- og kultur-mæssige værdier

13.1 Retningslinier for pleje af strandeng

Strandengen plejes ved en årlig slåning. I de år hvor det er muligt (tørre perioder) slås hele arealet.

Det vurderes, at der i gennemsnit kan tages en tredjedel af arealet hvert år. De østligste arealer nærmest kysten vil kun kunne slås i år, hvor der har været en lang og tør periode. Slåningen foretages tidligst i juli måned.

13.2 Retningslinier for offentlighedens adgang til Sødringkær Skydeterræn.

Offentligheden har i dag adgang til hele skydeterrænet uden for skydninger via grusvej vestfor arealet samt langs stranden fra henholdsvis nord og syd.

Reglerne for offentlighedens adgang fremover er beskrevet i bilag 5: "Ordensreglement for offentlighedens adgang til Sødringkær Skydeterræn". Ordensreglementet placeres sammen med skilte med diverse information samt kort over terrænet. Placeringer af skilte ved P-pladsen ved opholdsbygningen samt på stranden nord- og sydfør arealet. Det skal sikres at skiltene, der er placeret på stranden sikrer at gående, der kommer ad stranden kan finde og følge den afmærkede rute bagom skydeterrænet, som skal anvises, når der er skydninger.

Information, samt skydetider og kort over terrænet vil være at finde på Hærhjemmeværnsdistriktets hjemmeside og med link til samme fra Hjemmværnskommandoens hjemmeside.

13.3 Retningslinier for brug af gødning og sprøjtemidler.

Siden januar 2003 er sprøjtning med kemiske bekæmpelsesmidler ikke tilladt på forsvarets arealer. Der kan, jf. forsvarets interne retningslinier - såvel som på statens øvrige arealer - indhentes dispensation til at punktsprøjte med Glyphosat (Round-up) i forbindelse med bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo, såfremt den udgør et sikkerhedsmæssigt problem.

Brug af gødning på forsvarets arealer skal begrænses og må kun anvendes på landbrugsjorder under omdrift samt vildtagre. Der må kun anvendes max. 80% af kvælstofnormen.

På Sødringkær Skydeterræn er det med planens ikrafttræden ikke tilladt at anvende gødskning eller andre jordforbedrende midler (f.eks. kalk eller slam). Ligeledes er det ikke tilladt at anvende pesticider, da der ikke forekommer Kæmpe-Bjørneklo.

13.4 Planændringer.

Det kan i planperioden være nødvendigt at foretage planændringer i drifts- og plejeplanen, jf. kap. 2.3. Planændringer indsættes bagest i planen.

Særligt gøres opmærksom på:

Nye, faste stillinger/anlæg kræver planændringer i relation til nærværende drifts- og plejeplan. Etablering eller flytning af permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter, som ikke fremgår af grundkortet, kræver planændring. Anlæg m.v. som etableres midlertidigt, men som *ikke* er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes for permanente.

Midlertidige anlæg og terrænpunkter kan frit placeres indenfor terrænet, forudsat at etableringen ikke indebærer en påvirkning af arealet eller de omgivende arealer, der er i strid med de retningslinier/restriktioner, der er givet for det pågældende område.

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

En forudsætning for at handlingsplanen kan gennemføres er dels, at der opstilles et budget over de økonomiske konsekvenser, dels at den årlige tildeling af ressourcer er i overensstemmelse med budgettet.

I det følgende er de økonomiske konsekvenser af planens implementering vurderet på baggrund af det bedst mulige skøn på planlægningstidspunktet.

Konsekvensberegningerne omfatter udelukkende de af planens aktiviteter, der ligger *ud over* den nuværende løbende drift af terrænet. Udgifter i forbindelse med den almindelige drift og vedligeholdelse af grønne områder, veje og militære anlæg samt tiltag som allerede udføres, er ikke således ikke medtaget.

UDREGNINGSGRUNDLAG	
Timelønning, specialarbejder	190 kr./time
Motorsav	30 kr./time
Flismaskine	1.250 kr./time
Fælde og bunkelægning	1.080 kr./time
Slåmaskine til studsning af strandengsarealer	700 kr./time
Ordensreglement + information (Layout m.v.)	15.000 kr.
Skiltestandere til kort	3.500 kr./stk.

KALKULE OVER DRIFTS- OG PLEJETILTAG			
Strandengs arealer			
Slåning af strandengsareal	5	timer á 700 kr.	3.500 kr.
Rydning af nåletræs læhegn i vestkant	4	timer á 1.080 kr.	4.320 kr.
Flisning af nåletræ	4	timer á 1.250 kr.	5.000 kr.
Offentlig adgang			
Etablering af afmærket sti			5.000 kr.
Vedligehold af sti	3,8	timer á 190 kr.	570 kr.

BILAG

15 Oversigt over bilag

Bilag 1: Grundkort over Sødringkær Skydeterræn (i kortlomme bagest)

Bilag 2: Drifts- og plejekort over Sødringkær Skydeterræn (i kortlomme bagest)

Bilag 3: Bevoksningsliste for Sødringkær Skydeterræn

Bilag 4: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens § 3

Bilag 5: Ordensreglement for offentlighedens adgang til Sødringkær Skydeterræn

Bilag 6: Handlingsplan

Bevoksningsliste for Sødringkær Skydeterræn

Arealangivelse på kort		Arealtyper	Areal i ha
Afdeling/litra	Anv. kode		
1 a	STG	Strandeng	13,4
1 b	STB	Strandbred	1,0
1 c	SGR	Sitkagran (læhegn)	0,5
1 d	VEJ	Vej og P-plads	0,04
1 e	SØ	Sø	0,06
Total			15,0

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsester-ræner i relation til naturbeskyttelseslovens § 3

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er naturbeskyttelseslovens § 3 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden, derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens § 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde, hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn), vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af, om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens § 3, bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozing, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bæltekøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltespor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltekøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a., at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens § 8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 i vejledningen om naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. naturbeskyttelseslovens § 3.

Ordensreglement for offentlighedens adgang til Sødringkær Skydeterræn

Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland byder velkommen til Sødringkær Skydeterræn
Sødringkær Skydeterræn er et 15 hektar stort militært område. Området har siden 1956 været anvendt af Hjemmeværnet til skydning og uddannelse af hjemmeværnets enheder.

Terrænet er åbent for publikum. Terrænet er dog lukket ved skydning eller anden militær aktivitet. Skilt med ”Militært område – Al uvedkommende adgang forbudt” vil da være ophængt ved indgangene. Reglerne er derfor således, at der er adgang for publikum på skydeterrænet, når der ikke foregår skydning og øvelsesaktiviteter. Når der foregår skydning og øvelser, som ikke er forenelige med publikums færdsel vil dette fremgå af skiltning for enden af indfaldsvejen ”Under Bakken” fra Sødring og ved adgang langs kysten fra stranden. På stranden vil det ligeledes fremgå af skiltningen henholdsvis nord og syd for skydeterrænet og ballonen vil være hejst på masten i den nordøstlige del af terrænet, der indikere at det ikke er muligt at passere på strandarealet øst for Sødringkær Skydeterræn. Der vil være information om en afmærket rute, der kan følges bagom arealet (dvs. vestfor arealet).

Ved offentlig færdsel gælder generelt:

- *Færdsel må foregå til fods og på cykel over hele terrænet.*
- *Færdsel på hest må kun finde sted på anvist vej eller sti.*
- *Hunde må gerne medtages, men skal holdes i snor. Deres efterladenskaber skal fjernes.*
- *Berøring af ammunition eller ammunitionsdele er farligt og forbudt*
- *Brug af åben ild er ikke tilladt og tobaksrygning skal ske med omtanke.*
- *Campering og overnatning i på skydeterrænet er ikke tilladt.*
- *Henkastning af affald er forbudt.*
- *Skiltning skal respekteres og anvisninger fra militært personel skal efterkommes.*
- *Al færdsel foregår på eget ansvar.*

**Fund af ammunitionsgenstande bedes meldt til
Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland tlf. 87748700**

I samarbejde med miljømyndighederne har Hjemmeværnet udarbejdet en drifts- og plejeplan, der skal søge at varetage hensynet til områdets natur. Planen indebærer at hjemmeværnet ved en aktiv indsats vil søge at fastholde og forbedre forholdene for områdets flora og fauna samt rekreative og kulturhistoriske værdier bl.a. ved at udbygge og vedligeholde pleje af strandengen og ved forbedrede adgangsforhold.

**Chefen for
Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland**

